

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Anna Drápelová

Omezení a zákaz styku mezi rodičem a nezletilým dítětem

Diplomová práce

Olomouc, 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Omezení a zákaz styku mezi rodičem a nezletilým dítětem“ vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Brně, dne 1.10. 2018

Anna Drápelová

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Lence Westphálové za odborné vedení mé diplomové práce, věnovaný čas a cenné rady, které mi poskytla.

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1 Vymezení základních pojmů.....	8
1.1 Dítě.....	8
1.2 Rodič.....	9
1.3 Rodina.....	9
1.4 Rodičovská odpovědnost.....	10
1.5 Institut styku mezi rodičem a dítětem.....	12
1.5.1 Historický vývoj.....	13
1.5.2 Současná právní úprava v České republice.....	14
1.5.3 Soudní úprava styku mezi rodičem a nezletilým dítětem.....	15
1.5.4 Omezení a zákaz styku.....	17
2 Vybraná práva dítěte.....	18
2.1 Právo (či povinnost?) dítěte na styk s oběma rodiči.....	18
2.2 Zásada nejlepšího zájmu dítěte.....	21
2.3 Participační práva dítěte.....	23
3 Vybraná práva rodiče.....	26
4 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva.....	29
4.1 Obecně k rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva týkající se styku rodiče s dítětem.....	29
4.2 Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva.....	31
5 Procesní aspekty.....	33
5.1 Řízení před soudem.....	33
5.2 Výkon rozhodnutí.....	36
Závěr.....	39
Seznam použitých zdrojů.....	41

Monografie.....	41
Komentáře	41
Odborné časopisy	41
Sborníky.....	42
Právní předpisy	42
Judikatura	43
Internetové zdroje.....	44
Abstrakt.....	46
Klíčová slova	48

Seznam použitých zkratek

ObčZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS pozdějších	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění předpisů
ZOR	Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ÚS	Ústavní soud
EÚLP	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (European convention on human rights), (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb.)
LZPS	Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Základní listiny práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ČR	Česká republika
Ústava	Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
ÚPD	Úmluva o právech dítěte (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.)
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Úvod

Tématem diplomové práce je rozbor problematiky spojené s omezením a zákazem styku mezi rodičem a nezletilým dítětem. Nutnost řešit problematickou situaci mezi bývalými partnery a s tím související nevyhnutelné dopady na nezletilé děti tímto závažným zásahem pocítuje stále více rodin. Podle údajů Českého statistického úřadu se v roce 2017 rozvedlo 25,8 tisíce manželství, přičemž bylo více manželů s nezletilými dětmi (15,2 tisíc) než bez nezletilých dětí (10,6 tisíc). Celkově bylo rozvodem bylo dotčeno 23,8 tisíce dětí a rozvodovost meziročně vzrostla ze 45 % na 47 %.¹ Z této nepříliš pozitivní statistiky je zřejmé, jak velké části populace se potřeba porozvodového uspořádání týká. Často je pak konfliktní situace přenášena na děti a s tím souvisí právě institut omezování a zákazu styku mezi rodičem a dítětem, který jednotliví rodiče používají jako zbraň proti druhému. Tento institut by měl být používán pouze v situacích, kdy je skutečně potřeba omezit či zcela vyloučit (většinou na kratší časový úsek) kontakt dítěte s rodičem s problémovým chováním či negativním vlivem na nezletilého. Neměl by však být zneužíván v porozvodových případech o dítě mezi exmanžely.

Během studia relevantních zdrojů jsem dospěla k přesvědčení, že si tento institut zaslouží větší pozornost. Odborná literatura se mu věnuje, ale většinou klade důraz na práva rodiče, z pohledu dítěte je téma reflektováno méně. Cílem práce bude analýza právního institutu omezení a zákazu osobního styku mezi rodičem a dítětem v České republice s důrazem na dotčená práva rodiče a dítěte (zejména na zásadu nejlepšího zájmu dítěte) a s přihlédnutím k judikatuře Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva. Samotný text je členěn do 5 kapitol dále dělených na jednotlivé podkapitoly. Pro naplnění stanoveného cíle využiji metodu popisnou spolu s metodou kritické analýzy spočívající v posouzení aktuálního stavu dané problematiky. Práce se bude snažit odpovědět na následující výzkumné otázky: Z jakých konkrétních důvodů je možno přistoupit k omezení či zákazu styku mezi rodičem a dítětem? Je právo na styk s rodičem i povinností dítěte? Jsou v České republice dostatečně dodržována participační práva dítěte v souvislosti s omezením a zákazem styku mezi dítětem a rodičem? V první kapitole diplomové práce jsou teoreticky vymezeny klíčové pojmy a je zde rozebrán samotný institut omezení zákazu styku a jeho právní úprava. Druhá kapitola se věnuje vybraným právům dítěte a zásadě nejlepšího zájmu dítěte. Třetí kapitola se zabývá vybranými právy rodiče. Ve čtvrté kapitole je rozebrána rozhodovací praxe ESLP, a to jak obecně v souvislosti s čl. 5 a 8 Úmluvy, tak konkrétně na jednotlivých případech, které se odehrály před soudem. A konečně pátá kapitola práci doplňuje o

---

¹ ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Pohyb obyvatelstva – rok 2017*. [online]. czso.cz, 21.3. 2018[cit 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/ci/pohyb-obyvatelstva-rok-2017>>.

základní procesní aspekty týkající se samotného řízení o omezení či zákazu styku a následného výkonu rozhodnutí.

1 Vymezení základních pojmů

1.1 Dítě

V českém právním systému existuje více možností, jak vymezit pojem „dítě“. Hlavním kritériem pro stanovení, zda osoba je či není dítětem, je věk. Například v trestním právu je dítě definováno takto: „*Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak.*“² V občanském právu, konkrétně v občanském zákoníku definice dítěte absentuje. Pro účely rodinného práva proto musíme hledat vymezení tohoto pojmu v mezinárodních úmluvách zavazujících Českou republiku. Nejdůležitější z nich je Úmluva o právech dítěte, která byla přijata Valným shromážděním OSN v roce 1989. Čl. 1 Úmluvy dítě definuje následovně: *Pro účely této úmluvy se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.*³ V kontextu Evropské unie není stanovení tohoto pojmu o nic jednodušší, protože v právním systému EU rovněž neexistuje všeobecná definice. Například Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 mluví ve svém čl. 2 takto: *potomci v přímé linii, kteří jsou mladší 21 let nebo jsou vyživovanými osobami.*⁴ Tato definice užívá místo pojmu dítěte pojem potomka a je určena pro problematiku volného pohybu a pobytu na území členských států občany Unie a jejich rodinnými příslušníky. V souvislosti s jinými oblastmi (zejména tam, kde je odkazováno do vnitrostátního práva členských států, např. u vzdělání) je používána definice dítěte dle Úmluvy o právech dítěte a svou rozhodovací činností ji podpořil i Evropský soud pro lidská práva.⁵ Důležité však je, že dítě již není pouhým objektem (jak tomu

² zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

³ Úmluva o právech dítěte, celým názvem: Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání úmluvy o právech dítěte. In: Sběrka zákonů. 8. 4. 1991, částka 22.

⁴ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, Úř. věst. L 158, 29.4.2004 (čl. 2 odst. 2 písm. c).

⁵ Viz. Rozsudek ESLP Güveç proti Turecku ze dne 20. ledna 2009, stížnost č. 70337/01

bylo v historii⁶), ale vlastním subjektem ve vztahu mezi ním a jeho rodičem. Od této skutečnosti se pak odvíjí celá rodinněprávní úprava vzájemných práv a povinností.⁷

1.2 Rodič

Podobně jako u pojmu dítě, občanský zákoník nám žádnou obecnou právní definici tohoto důležitého subjektu rodinněprávních vztahů nedává. V jeho hlavě II. nalezneme lakonické vymezení matky jakožto ženy, která dítě porodila.⁸ Obšírněji se zákoník věnuje určování otcovství pomocí několika domněnek.⁹ Z těchto vymezení je třeba vycházet a odvodit, že rodičem dle práva je právě matka a otec dítěte. Dále je třeba rozlišovat tzv. biologického rodiče (tedy toho, který dítě počal) a sociálního rodiče, který ve vztahu k dítěti zastává rodičovskou úlohu (o dítě pečuje a žije s ním).¹⁰ V ideálním případě je jak biologický rodič, tak sociální rodič jedna osoba. V dnešní době s přibývajícimi komplikovanými situacemi neúplných rodin je nutné mít na zřeteli i tento aspekt rodičovství v kontextu toho, že často tyto úlohy zastávají odlišné osoby. Pro úplnost zde ještě vymezím pojem rezidentního a nerezidentního rodiče. Po rozvodu (či rozpadu vztahu) může být dítě svěřeno do péče jednomu z rodičů – ten je označován jako rezidentní. S druhým nerezidentním rodičem se pravidelně stýká.¹¹ Občas se v literatuře vyskytují synonymní pojmy – pečující a nepečující rodič.¹² To je však méně vhodné označení, protože slovo nepečující implikuje domněnku, že se rodič o dítě nestará, případně o péči nejeví zájem, což ale ve většině případů není pravdou.

1.3 Rodina

„Rodina je jednou z nevyhnutelných podmínek štěstí“. Citát od jednoho z nejvýznačnějších světových spisovatelů Lva Nikolajeviče Tolstého vystihuje většinový postoj společnosti k rodině. Všichni se shodnou, že harmonická a fungující rodina je jedna z nejdůležitějších věcí v životě. Přesto a možná právě proto je tak těžké ji, byť obecně, definovat, a ještě obtížnější je nalézt vystihující právní definici. V průběhu času se vymezení této instituce měnilo. Například Obecný

---

⁶ Např. v Ženevské deklaraci práv dítěte z roku 1924 jsou dítěti přiznávána práva, ale dítě samo se nemůže nijak domoci jejich naplnění, či alespoň nějakým způsobem samo aktivně přispět k jejich dodržování, není zde nic psáno o respektování, či alespoň zjištění jeho názoru atd. Viz. Geneva declaration of the rights of the child. Dostupné na <<http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>>.

⁷ Konsolidovaná verze důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku, s. 219. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.

⁸ § 775 OZ

⁹ § 776–784 OZ

¹⁰ Srov. BRUNCKO, Stanislav. Kde se v zákoně skrývá biologický nebo sociální rodič? In: ŠMÍD, Ondřej (ed.), WESTPHÁLOVÁ, Lenka (ed). *Dny práva 2012 – Days of Law 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 1252-1265, 14 s.

¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 21.11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1921/17-2, bod 21

¹² KUTNAROVÁ, Karolína. Právo rodiče stýkat se s dítětem 1). *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, roč., č.2, 139-147

zákoník občanský¹³ z roku 1811 v § 40 uváděl následující: *"Rodinou se rozumějí rodičové se všemi svými potomky. Poměr mezi těmito osobami se nazývá příbuzenstvím, poměr však, který vzniká mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela švakerovstvím."* V zákoně o rodině z roku 1964 ani v současném občanském zákoníku však definici nenalezneme, to ale neznamená, že by nynější úprava rodině nepřikládala význam. V úvodních ustanoveních OZ je zvláštní ochrana rodiny zakotvena mezi základními zásadami soukromého práva¹⁴ a v části týkající se rodinného práva je v § 655 psáno, že hlavním účelem manželství je právě založení rodiny. V samotném vymezení nám tak musí pomoci judikatura. Ústavní soud v nálezu ze dne 2.2. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06 říká: *„..., je proto třeba vycházet z faktu, že rodina představuje primárně biologickou vazbu, pak sociální institut, který je teprve následně anticipován právní úpravou. Při výkladu těchto pojmů je proto třeba zohledňovat biologickou vazbu a pak i sociální realitu rodiny a rodinného života, která ovšem v posledním století prošla zásadními proměnami. Rodina představuje společenství blízkých osob, mezi nimiž existují úzké vazby příbuzenské, psychosociální, emoční, ekonomické a další. Ačkoliv tedy v rovině sociální reality je pojem rodiny velmi proměnlivý (jak uvedeno sbora sociální realita rodiny prochází postupnými změnami a pod jejich vlivem se stále zřetelněji rozeměňuje i tradiční evropské pojetí rodiny a těmto proměnám nutně podléhá také právní regulace rodiny a rodinného života), nelze přesto přehlížet, že základem rodinných vazeb je tradičně právě biologické pouto pokrevního příbuzenství mezi členy rodiny.“* Je vidno, že v současnosti se rodina vymezuje mnohem širěji a v rozdílnějších podobách, než tomu bylo v době platnosti Obecného zákoníku občanského a jeho poměrně strohé definice. I přes svou odlišnost kladou obě definice důraz na biologické příbuzenství a jeho základem bude vždy vztah rodič-dítě. To potvrzuje i novější judikatura, např. nález Ústavního soudu ze dne 13.3. 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11-2 zdůrazňuje, že základem rodinných vazeb je tradičně biologické pouto pokrevního příbuzenství mezi členy rodiny, jakkoliv tradiční pojetí rodiny prošlo v uplynulé době vývojem.

1.4 Rodičovská odpovědnost

Rodiče mají k dětem celou řadu povinností a práv. Jsou rozdělovány do několika skupin dle jejich zaměření. Vedle rodičovské odpovědnosti tak existuje vyživovací povinnost, povinnosti a práva osobní povahy a práva spojená s osobností dítěte.¹⁵ Oproti Zákonu o rodině došlo v nové právní úpravě ke změně terminologie. Původní institut rodičovské zodpovědnosti¹⁶ se nyní nazývá rodičovská odpovědnost. Její podstata je spojována zejména s *řádným(odpovědným) výkonem*

¹³ zákon č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1.1925

¹⁴ § 3 odst. 2 písm. b OZ

¹⁵ ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ, Radka a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, str. 63

¹⁶ zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění zákona č. 401/2012 účinném ke dni 1.1. 2013

povinností a řádným(odpovědným) výkonem práv v souladu s civilizační tradicí evropského kontinentu.¹⁷ Účel institutu by se dal vymezit jako naplňování role rodiče a zároveň ochrana práv a nejlepšího zájmu nezletilého dítěte. Samotný pojem je možno definovat následovně: „*Rodičovská odpovědnost označuje soubor práv a povinností osobní povahy mezi rodiči a dětmi, jehož účelem je jednak ochrana nezletilého dítěte a dále zajištění náležitého výkonu rodičovství, tj. takového, který je v souladu s nejlepším zájmem dítěte, neboť nezletilé dítě si pro svou tělesnou a duševní nezralost není schopno zajišťovat své záležitosti samo.*“¹⁸ Jedná se o různorodá práva a povinnosti související se všemi potřebami dítěte a jeho zdravého rozvoje, např. výchova a vzdělání, zastupování a spravování jmění dítěte atd.¹⁹ Pro tuto práci je podstatná zejména skutečnost, že v § 858 je zakotvena i povinnost (a zároveň právo) rodiče udržovat s dítětem osobní styk. Je to změna oproti ZOR a rozšíření rodičovské odpovědnosti o další aspekt, ačkoli styk s dítětem je oproti jiným složkám rodičovské odpovědnosti dosti nezávislý a specifický institut. Podrobněji o něm bude pojednáno v podkapitole 1.5. Další důležitou změnou proti předchozí právní úpravě je odlišení nositelství a výkonu rodičovské odpovědnosti. V § 865 OZ je stanoveno, že rodičovskou odpovědnost má každý rodič (a je tedy jejím nositelem), ledaže jí byl zbaven. Situace je odlišná u jejího výkonu, u které ne každý rodič má právo rodičovskou odpovědnost ve vztahu k dítěti realizovat. Zvláštní pravidla pro výkon jsou tak nastavena u rodičů nezletilých, a ne plně svéprávných pro duševní poruchu.²⁰ Jednou z povinností vyplývajících z rodičovské odpovědnosti je, že rodiče by se měli chovat tak, aby zdraví dítěte nebylo ohroženo jak po fyzické, tak po psychické stránce. Právě tato povinnost je často nedodržována v konfliktních vztazích mezi bývalými partnery. Rodičům by tedy měly být neustále opakovány určité skutečnosti. Zaprvé, dítě potřebuje oba své rodiče, za druhé, rodiče mají povinnost dbát o zdraví a správný vývoj svého dítěte po všech stránkách - s čímž souvisí i nutnost chránit dítě před důsledky jejich konfliktu - a za třetí fakt, že dítě velmi dobře vnímá, co se okolo něj děje, proto by na něj neměly být přenášeny problémy rodičů a otázky péče o dítě by měly být řešeny co nejrychleji a s ohledem zejména na zásadu nejlepšího zájmu dítěte.²¹

---

¹⁷ HURDÍK, Jan. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 98

¹⁸ ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ, Radka a kol. *Povinnosti a práva rodičů k dětem*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, str. 66

¹⁹ § 858 OZ

²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHÁLOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017, str. 39

²¹ ROGALEWICZOVÁ, Romana. Povinnost rodičů dohodnout se ve věcech péče o nezletilé dítě jako součást rodičovské odpovědnosti. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, roč., č.2, s. 149–161

1.5 Institut styku mezi rodičem a dítětem

Tento institut představuje řešení pro některé komplikované situace v rodinných vztazích nastávajících zejména při problematickém rozvodu, příp. rozchodu rodičů dítěte. U konfliktních rozpadů vztahů zpravidla nelze očekávat konstruktivní dohodu rodičů ohledně styku nerezidentního rodiče s dítětem. Proto je v těchto případech často nutná ingerence soudu a stanovení jasných podmínek usnadňujících situaci všem zúčastněným, obzvláště dětem, které se do této situace dostaly zcela nevině a jsou nuceny účastnit se rozvodových pří. Stejně tak je nutné stanovit podmínky pro styk rodiče s dítětem, pokud je dítě svěřeno do pěstounské péče, případně ústavní výchovy. Samotný styk má několik složek. „*Za styk v nejširším slova smyslu je tak nutné považovat jak styk osobní (tedy přímý kontakt s dítětem), tak kontakt nepřímý (prostřednictvím telefonu, e-mailu, pošty, sociálních sítí, Skype) a právo rodiče na informace o dítěti (opačně také právo dítěte na informace o rodičích).*“²² O právní úpravě tohoto institutu v České republice je pojednáno v podkapitole 1.5.2.

Protože je v textu často pracováno s nálezy Ústavního soudu, zmíním zde i jeho vyjádření k ústavním stížnostem týkajících se úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem. Ústavní stížnost je častý prostředek využívaný rodiči v rámci těchto sporů, proto je vhodné upřesnit roli Ústavního soudu v rozhodování. Ústavní soud zdůrazňuje, že není jeho úkolem přezkoumávat aplikaci podústavního práva. Taktéž mu nenáleží hodnotit důkazy a předvídat rozhodnutí ve věci, např. jakým způsobem má být rozhodnuto o styku dítěte s rodiči. Ústavní soud je povolán k posouzení, zda obecné soudy neporušily základní práva stěžovatele například tím, že by nerespektovaly obsah a smysl příslušných ustanovení, což má pak přesah i do ústavní roviny, protože klasickými zákony je ústavní úprava realizována.²³

---

²² ŠABATOVÁ, Anna a kol. Rodina a dítě II. - IV. Úprava styku s dítětem. *Veřejný ochránce práv*, 2017, s. 21-29

²³ „Ústavní soud v této souvislosti předně považuje za nezbytné zdůraznit, že není povolán k přezkumu správnosti aplikace podústavního práva. Jeho úkolem je totiž v řízení o ústavní stížnosti ochrana ústavnosti [čl. 83, čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy], nikoliv "běžné" zákonnosti. Ústavnímu soudu proto ani v řízeních o ústavních stížnostech, směřujících proti rozhodnutím obecných soudů, týkajících se úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem, nenáleží hodnotit důkazy, provedené obecnými soudy v příslušných řízeních, a na základě tohoto "vlastního" hodnocení důkazů předjímat rozhodnutí o tom, komu má být dítě svěřeno do péče, jakým způsobem (co do rozsahu i konkrétního vymezení časového harmonogramu) má být rozhodnuto o styku rodičů ve vztahu k nezletilému dítěti, atp. Úkolem Ústavního soudu v rámci přezkumu rozhodnutí obecných soudů, týkajících se problematiky úpravy výchovných poměrů k nezletilým dětem, je tak především posoudit, zda obecné soudy neporušily základní práva a svobody stěžovatele, kupříkladu tím, že by excesivním způsobem nerespektovaly již samotná ustanovení podústavního práva, přičemž nerespektování obsahu a smyslu příslušných zákonných ustanovení znamená přesah do ústavní roviny i proto, že příslušnou podústavní úpravou je právě ústavní úprava realizována a konkretizována [srov. např. náleží sp. zn. III. ÚS 1206/09 ze dne 23. 2. 2010 (N 32/56 SbNU 363); či náleží sp. zn. I. ÚS 266/10 ze dne 18. 8. 2010 (N 165/58 SbNU 421)]. V rámci tohoto přezkumu Ústavní soud také vždy posuzuje, zda řízení před soudy bylo konáno a přijatá opatření byla činěna v nejlepším zájmu dítěte (ve smyslu čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), zda byly za účelem zjištění nejlepšího zájmu dítěte shromážděny veškeré potřebné důkazy, přičemž důkazní aktivita nedopadá na samotné účastníky, ale na soud, a zda byla veškerá rozhodnutí vydaná v průběhu řízení v tomto smyslu náležitě odůvodněna (srov. např. náleží sp. zn. I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014).“ - Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 1677/15-1

1.5.1 Historický vývoj

Již v *Obecném zákoníku občanském*²⁴ byl v § 142 upraven styk rodičů s dětmi spjatý s rozvodem manželství. Soud rozhodl, zda budou děti ponechány v péči matce či otci. Mohlo být rozhodnuto i tak, že některé z dětí bude svěřeno matce a některé otci. Druhý z bývalých manželů měl nadále právo osobně se s dítětem stýkat. Dále zde byla zakotveno oprávnění soudu podrobněji styk upravit. Možnost styk úplně zakázat v zákonu výslovně upravena nebyla, dá se ale předpokládat, že soud v rámci úpravy styku mohl k takovému kroku přistoupit.

Prvním zákonem novelizujícím rodinné právo, resp. manželství v samostatném Československu byl zákon č. 320/1919 Sb. Národního shromáždění, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství. Upravoval vznik manželství. Do povědomí veřejnosti vešel jako tzv. „rozlukový zákon“ či „manželská novela“.²⁵ Byl poměrně precizně zpracovaný²⁶ a podrobně upravoval podmínky vzniku manželství, důvody, ze kterých bylo možné žádat o rozlučku atd. Jak je již z názvu patrné, zákon se výslovně nezabýval vztahem rodičů a dětí. I zde je ale možno vysledovat úvahy o nutnosti zabránění styku rodičů s dětmi, pokud se u rodičů projevuje problematické chování, např. alkoholismus. Důvodová zpráva k zákonu²⁷ dokonce argumentovala s důrazem na skutečnost, že v podobných případech je oddělení dětí od rodičů jednou z nejdůležitějších úloh státu.²⁸

V roce 1950 nabyl účinnosti zákon č. 265/1949 Sb.²⁹ – zákon o právu rodinném. Zde bylo rozhodnutí o rozvodu v § 32 podmíněno tím, že budou zároveň upraveny práva a povinnosti rodičů ohledně dítěte po dobu po rozvodu. Úpravě styku se věnovalo pouze jedno ustanovení, a to právě možnosti soudního zákazu styku s dítětem rodiče zbaveného moci rodičovské.³⁰

²⁴ zákon č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1.1925

²⁵ VESELÁ, Renata. Vznik Československé republiky a novelizace rodinného práva. *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, č. 337, s.533-542

²⁶ tamtéž

²⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 320/1919 Sb. Národního shromáždění, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství, část: O rozlučitelnosti manželství, dostupné na: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/320-19.htm#duvod>>

²⁸ *Navrhujeme-li, aby rozlučitelnost, zákonem občanským zásadně přípustná, rozšířena byla i na manželství katolická, činíme tak z důvodů nejzávažnějších. Vede nás k tomu přesvědčení, že uzákonění předlohy poslouží veřejné mravnosti, že vyhoví oprávněným požadavkům desetitisíců nešťastných spoluobčanů a že uchrání tisíce nevinných dětí, hrozcící jim zkázy. Osudu těchto dotkl bych se nejdříve, neboť trpí beze své viny a jsou prvními oběťmi rodinného rozvratu. Mnohých slov netřeba. Denní svár, vyvrcholující často v nadávky a konečně i v násilnosti, musí zničit mravní povahu dítěte. Otec, který spíjí přichází pozdě v noci a obrožuje pak ženu i děti, matka, která za zády mužovými přivádí si milence domů – rodiče tohoto druhu vychovávatí mohou jen zločince a prostitutky. Od viníka děti oddáliti je jednou z nejpřednějších povinností státu.*

²⁹ zákon č. 265/1949 Sb., Zákon o právu rodinném, ve znění zákona č. 86/1949 Sb., účinném ke dni 1.1.1950

³⁰ § 62 z. 265/1949 Sb., Zákona o právu rodinném

V zákonu č. 94/1963 Sb. byla oproti předchozímu zákonu o právu rodinném i obecná úprava styku a to v § 27. Bylo stanoveno, že dohoda o styku rodičů s dítětem nepotřebuje schválení soudem. Pokud to bude vyžadovat zájem dítěte a okolnosti v rodině, soud styk rodičů s dítětem upraví. Bylo zde také sankcionováno bezdůvodné opakované bránění oprávněnému rodiči ve styku s dítětem a to tak, že tato skutečnost byla považována za změnu poměrů vyžadující nové rozhodnutí o výchovném prostředí.³¹ Současné právní úpravě v České republice se věnuje následující podkapitola.

1.5.2 Současná právní úprava v České republice

V občanském zákoníku vymezení daného pojmu nenalezneme. V § 887-891 OZ je pouze zakotveno právo na osobní (přímý) styk mezi rodičem a dítětem. Možnost nepřímého kontaktu je zcela opomenuta, což může být velmi problematické zvláště v případě, pokud dítě osobní styk s rodičem odmítá.³² Institut není výslovně upraven ani v Listině základních práv a svobod, avšak můžeme říci, že zákaz tohoto styku je jednoznačně významným omezením práva na respektování rodinného a soukromého života, které je zakotveno v čl. 8 odst. 1 Listiny.³³ Omezení ze strany státní moci je připuštěno v odst. 2.³⁴ a proto možný rozpor uděleného zákazu styku rodičů a dětí s příslušnými články Listiny je nutno vždy individuálně posuzovat dle naplnění důvodů vyjmenovaných ve druhém odstavci v konkrétních situacích. V případech zákazu styku se jedná zejména o důvody ochrany zdraví, morálky nebo ochrany práv jiných, a to nezletilých dětí.

Významnou úlohu v této problematice zaujímá zejména Evropská úmluva o styku s dětmi, která v ČR vstoupila v platnost v roce 2005. Zde je pojem „styk“ v čl. 2 vymezen následovně: „i. pobyt dítěte, které po omezenou dobu zůstane nebo se setká s nějakou osobou uvedenou v článcích 4 až 5 (pozn. autorky - rodiče, případně osoby odlišné od rodičů), se kterou obvykle nežije; ii. jakákoliv forma komunikace mezi dítětem a touto osobou; iii. poskytnutí informací této osobě o dítěti nebo dítěti o této osobě“³⁵ Pro české právo je tato definice zásadní a z důvodu absentujícího vymezení v občanském zákoníku je nutné z ní vycházet. Z dikce Úmluvy je patrné, že styk je zde chápán jak ve smyslu přímého kontaktu, tak i ve smyslu nepřímých forem komunikace, případně poskytnutí informací o dítěti. V následujících článcích Úmluva zakotvuje právo rodiče i dítěte na vzájemný styk, ale zároveň také umožňuje jeho omezení či vyloučení pouze, pokud je to nezbytné

³¹ § 27 zákona č. 94/1963 Sb., ve znění zákona č. 86/1949 Sb. účinném ke dni 1.1. 1950

³² KUTNAROVÁ, Karolína. Právo rodiče stýkat se s dítětem 1). *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, roč., č.2, 139-147

³³ Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sběrka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, s. 17-23., čl.8

³⁴ Česká republika. Listina základních práv a svobod. In Sběrka zákonů, Česká republika. 1992, roč. 1993, částka 1, usnesení předsednictva České národní rady č. 2, s. 17-23., čl. 8 odst. 2

³⁵ Senát PČR: Úmluva o styku s dětmi. Návrh usnesení [cit. 17.2.2019]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=21813&id_var=19159>.

v „nejlepším zájmu dítěte.“ Úmluva pojem nejlepšího zájmu dítěte nijak blíže nespecifikuje a tato úloha je tak přenechána judikatuře ESLP a soudům smluvních států. O zásadě nejlepšího zájmu dítěte v souvislosti s omezením a zákazem styku bude pojednáno v podkapitole 2.2. diplomové práce.

Jak bylo zmíněno výše, v občanském zákoníku není pojem styku vůbec definován a zároveň je zakotveno právo pouze na přímý styk. Nezahrnutí nepřímého styku do zákonné úpravy se jeví jako zřejmé opomenutí zákonodárce zejména s ohledem na to, že je v českém právu nutné pracovat s definicí styku dle Úmluvy. Tento nedostatek se snaží kompenzovat judikatura, která umožňuje v některých případech nahrazení přímého styku komunikací zprostředkovanou převážně informačními technologiemi.³⁶ Jedná se například o situace dlouhodobého pobytu jednoho z rodičů v zahraničí, výkonu trestu odnětí svobody apod. Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 22. 5. 2013, sp. zn.: 30 Cdo 1376/2012 judikoval, že nepřímý styk je ve vztahu ke styku přímému v poměru speciality a nikoliv subsidiarity, tzn. uplatní se tehdy, jestliže je kvůli objektivním okolnostem vyloučen styk přímý, který má vždy přednost. V nálezů Ústavního soudu ze dne 8.8. 2017, sp. zn. II. ÚS 22/17-2 je již uvedeno i v obecné rovině, že jako styk mezi rodičem a dítětem je nutné chápat jak styk přímý, tak i nepřímý, a to prostřednictvím nejrůznějších forem komunikace. Dále je zde potvrzena preference osobního kontaktu rodiče s dítětem z důvodu co nejlepšího možného udržení rodinných vazeb.

1.5.3 Soudní úprava styku mezi rodičem a nezletilým dítětem

Státní orgány mají směřovat rodiče ke konstruktivnímu řešení vzniklé rodinné krize a k respektu rodičovství druhého z nich.³⁷ Tento zdánlivě jednoduchý požadavek je v praxi ve vyhrocených situacích péče o děti v problémových rodinách a v porozvodových případech pro orgány státu velmi obtížné zdárně naplnit. Při rozhodování soudů o úpravě styku rodiče s dítětem je nutné mít na zřeteli, že oba rodiče mají právo podílet se na výchově dítěte a na jeho péči stejnou měrou. Pokud soud rozhodl o svěření dítěte do péče jednoho z rodičů, měla by být dána dítěti možnost stýkat se s druhým rodičem v rozsahu co nejméně omezujícím výkon rodičovské péče z jeho strany. Takto je obvykle naplněno kritérium „nejlepšího zájmu dítěte“, kterým je pro dítě udržení si co nejbližšího a vyrovnaného vztahu s oběma rodiči. Od tohoto principu je možné se odchýlit pouze s řádným zdůvodněním poukazujícím na ochranu jiného důležitého legitimního zájmu. Konkrétní skutečnosti odůvodňující tento legitimní zájem musí být vždy v řízení prokázány.³⁸

---

³⁶ usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 11.6.2012, sp. zn. 73 Co 286/2012

³⁷ nález Ústavního soudu ze dne 26.7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1079/17-1, právní věta

³⁸ Tamtéž

„I vzhledem k tomu, že v českém kontextu instituty péče o dítě a styk s dítětem mají v podstatě shodný obsah, kritéria pro rozhodování o svěřeni dítěte do péče se analogicky uplatní i v případě rozhodování o styku“³⁹ Tato kritéria vymezil Ústavní soud⁴⁰ následovně: (1) existence pokrevního pouta mezi dítětem a o jeho svěřeni do péče usilující osobou; (2) míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěřeni do péče té které osoby; (3) schopnost osoby usilující o svěřeni dítěte do péče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby; a (4) přání dítěte. Zmíněná objektivní kritéria byla doplněna v rámci další rozhodovací činnosti Ústavního soudu ještě kritériem subjektivním: upřímný a skutečný zájem rodičů o svěřeni dítěte do péče.⁴¹

Základní východisko soudní úpravy styku rodiče a dítěte judikoval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 15.3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15-1 následovně: „*Obecné soudy by v případě, kdy jsou rodiče schopni akceptovat určité řešení týkající se uspořádání poměrů svého dítěte, jež není ve zjevném rozporu s nejlepším zájmem dítěte, měly ke svým oprávněním přistupovat spíše zdrženlivě a respektovat stanovisko rodičů, neboť ingerence státu by měla nastoupit pouze v případech, kdy je to skutečně nezbytně nutné.*“ Je zřejmé, že pokud se rodiče dokáží sami dohodnout na podmínkách, rozsahu a místu styku nerezidentního rodiče s dítětem, soudy by měly jejich rozhodnutí akceptovat, pokud je to jen trochu možné a v zájmu dítěte. Primární je vést rodiče k mimosoudní dohodě. V této snaze je žádoucí aktivní činnost ze strany OSPODu, který by měl rodičům nabídnout veškerou možnou pomoc při domlouvání a sepisování mimosoudní dohody. Zároveň by je také měl upozornit na fakt, že pokud dohoda nebude dodržována, sám OSPOD nedisponuje žádnými donucovacími pravomocemi.⁴² OSPOD by však neměl dopustit, aby se stal jakýmsi náhradníkem v komunikaci mezi rodiči, kteří se ho takto snaží často využívat kvůli problémové komunikaci s bývalým partnerem.⁴³ V komplikovaných situacích a po nutném zásahu státní moci asi nebude domluva mezi zúčastněnými nikdy tak bezproblémová a fakt, že případný styk mezi rodičem a dítětem musí být vynucován, je známkou narušených vztahů v rodině a schopnosti vzájemně spolupracovat v zájmu dítěte. V § 888 OZ je stanoveno: „*soud může určit podmínky styku, zejména místo, kde k němu má dojít, jakož i určit osoby, které se smějí, popřípadě nesmějí styku účastnit. Rodič, který má dítě v péči, je povinen dítě na styk s druhým rodičem řádně připravit, styk dítěte s druhým rodičem řádně umožnit a při výkonu práva osobního styku s dítětem v potřebném rozsahu s druhým rodičem spolupracovat*“. Ve srovnání se zákonem o rodině došlo k rozšíření pravomocí soudu. Podmínky styku mohl soud určit i podle předchozí právní úpravy a ke stanovení místa docházelo v rámci tzv. asistence při

³⁹ nálezu Ústavního soudu ze dne 26.7. 2016, sp. zn. I.ÚS 153/16, bod 17

⁴⁰ nálezu Ústavního soudu ze dne 26. května 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13, právní věta

⁴¹ nálezu Ústavního soudu ze dne 30. prosince 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14, bod 28

⁴² ŠABATOVÁ, Anna a kol. Rodina a dítě II. - IV. Úprava styku s dítětem. *Veřejný ochránce práv*, 2017, s. 21-29

⁴³ tamtéž

styku⁴⁴. Tuto asistenci je i nadále možné nařídit a jedná se nejčastěji o styk na půdě specializovaného centra či styk za účasti psychologa nebo pracovníka orgánu sociálně-právní ochrany dětí.⁴⁵ V rámci úpravy v občanském zákoníku má asistovaný styk oporu v zákoně právě v § 888 a to je jednoznačně změna k lepšímu. Nově je soud oprávněn stanovit i místo, kde ke styku nesmí docházet, pokud je to v zájmu dítěte. Například se může jednat o byt rodiče, pokud je zcela nevyhovující pro pobyt dítěte, ač třeba krátkodobý. Nyní také může soud ingerovat v otázce dalších osob, které se styku mohou, případně nesmí účastnit (např. partner rodiče).

1.5.4 Omezení a zákaz styku

*„Z pozitivního závazku státu na poli ústavní garance a ochrany rodičovství a rodiny, resp. rodinného a soukromého života (čl. 32 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod) vyplývá, že soudy jsou povinny svěřenými procesními prostředky vytvářet předpoklady pro narovnání narušených vztahů mezi rodiči a dětmi, včetně prostředků donucení, může-li takové opatření vést ke sledovanému cíli a je-li přiměřené.“*⁴⁶ Jedním z donucovacích prostředků je i možnost soudu styk omezit či zakázat. Je to institut sloužící k ochraně dítěte před negativními vlivy či přímo ohrožením ze strany rodiče. Jedná se o dočasná opatření, která mohou pomoci překlenout těžké období v životě rodiče (např. drogová závislost) bez rizika poškození vývoje dítěte nebo alespoň s jeho minimalizací s ohledem na fakt, že v případě eliminace rizik v budoucnu se může vztah mezi nimi vrátit do normálu a nebude již potřeba jeho soudní úprava. Jedná se tedy o institut dočasný a intenzivně zasahující do vztahu mezi rodičem a dítětem. Z tohoto důvodu musí soudy i orgány sociálně právní ochrany samy vyvinout úsilí a zkoumat, zda důvody pro omezení či zákaz styku stále trvají, srov. Nález Ústavního soudu ze dne 13.12. 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05.

O omezení či zákazu styku mezi rodičem a dítětem může rozhodnout pouze soud. Není přípustné, aby o styku rozhodoval jiný orgán státní moci z důvodu vysoké závažnosti daného zásahu. K tomuto se vyjadřoval i Veřejný ochránce práv ve zprávě týkající se případu, kdy byl rodičům zakázán styk s dítětem ředitelem ústavu, kde bylo dítě v tu dobu v péči.⁴⁷ Danou

⁴⁴ „přítomnost pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany při styku rodiče s dítětem je možná a přípustná jako jedna z metod sociální práce s rodinou. V takovém případě se ale jedná o nevyhnutelnou iniciativu orgánu sociálně-právní ochrany dětí, která by se měla spíše 3 uskutečňovat mimo soudem stanovenou povinnost, přičemž tato iniciativa by měla být ponechána na jeho zvážení a záleží, zda ke ní přistoupí či nikoliv.“ – VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. Metodické doporučení MPSV č. 11/2009 při účasti orgánů sociálně-právní ochrany dětí u rodičovského styku, [cit. 17.2.2019]. Dostupné na <https://www.mpsv.cz/files/clanky/8424/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-11.pdf>

⁴⁵ Kancelář veřejného ochránce práv, [cit. 17.2.2019]. Dostupné na <<https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace/uprava-styku-obou-rodicu-s-ditetem-spory-mezi-rodici-pri-jeho-uskutecnovani/>>

⁴⁶ nálež Ústavního soudu ze dne 13.12. 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05, právní věta

⁴⁷ „OSPOD se dopouští překročení svých pravomocí, když na základě jeho „rozhodnutí“ dojde v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ke zabránění kontaktu dětí s rodičem a dalšími členy rodiny. K takovému „rozhodnutí“ nemá OSPOD zákonné zmocnění. Rozhodnutí o zákazu styku dětí s rodičem náleží výlučně do pravomoci soudu, neboť takovým rozhodnutím se odnímá rodiči ve smyslu zákona o rodině podstatná část výkonu rodičovské zodpovědnosti.“ – Zpráva o

pravomoc soudům přiznává občanský zákoník v § 891 odst. 2. Jediný akceptovatelný důvod pro tak závažný zásah do tohoto rodinněprávního vztahu je jeho nezbytnost v zájmu dítěte.⁴⁸ To je v souladu s obecnou zásadou, že řízení před soudem a přijatá opatření mají být činěna v nejlepší zájmu dítěte, jak je uvedeno i v čl. 3 Úmluvy o právech dítěte. Ústavní soud ke kritériu „zájmu dítěte“ přidává ještě požadavek aktuální nezbytnosti daného opatření.⁴⁹ Musí se jednat o zvláště důležité důvody, které mohou být jak na straně rodiče v podobě problematického jednání či závažného opomenutí, tak na straně dítěte v případě odmítání styku s rodičem.⁵⁰ Relevantním odůvodněním dle judikatury jsou například situace, kdy by rodič ohrožoval život či zdraví dítěte, narušoval jeho duševní a mravní vývoj, vzdělání, apod.⁵¹ Judikatura také stanovuje, že důvody, které se uplatní pro zákaz přímého styku se uplatní i pro styk nepřímý, viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22.5. 2013, sp. zn. 30 Cdo 1376/2012. Ústavní soud se vyjadřoval i k důvodům, které jako dostatečný důvod neobstojí. Například v usnesení sp. zn. III. ÚS 391/16-1 ze dne 3. 5. 2016 je řečeno, že pokud dítě styk odmítá, není to samo o sobě postačující důvod k zákazu styku. Je zde nutné počítat s možností, že pečující rodič manipuluje s dítětem, aby styk s druhým rodičem odmítalo. Zvláštní situace je rozhodnutí soudu o zbavení rodičovské odpovědnosti.⁵² To obvykle zahrnuje i zákaz styku, pokud soud výslovně nerozhodne o jeho zachování. Opačný princip platí u omezení rodičovské odpovědnosti.⁵³ Zde je právo na osobní styk rodiče s dítětem zachováno, ledaže soud rozhodne o jeho omezení, případně zákazu.

2 Vybraná práva dítěte

2.1 Právo (či povinnost?) dítěte na styk s oběma rodiči

V Listině základních práv Evropské unie je v čl. 24 bodu 3. uvedeno: „Každé dítě má právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy.“ I přes deklarativní charakter Listiny je zřejmé, že je dané právo považováno za velmi významné, jinak by nebylo umístěno samostatně do přehledu základních práv občanů EU. Ani v globálním měřítku není opomenuto. Výslovně ho zakotvuje Úmluva o právech dítěte slovy: „*Státy, které jsou smluvní*

---

výsledku šetření ve věci podnětu R. C. ze dne 30. srpna 2007, sp. zn. 3453/2007/VOP/KP, Dostupné na <<https://docplayer.cz/15895885-Zprava-o-vysledku-setreni-ve-veci-podnetu-r-c.html>>

⁴⁸ § 891 odst. 2 OZ

⁴⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 13.12. 2006, sp.zn. III. ÚS 438/05, právní věta, odst. 2

⁵⁰ TOMEŠOVÁ, Jana. *Omezení a zákaz osobního styku rodiče s nezletilým dítětem, část I.* [online]. pravni prostor.cz, 2.8. 2017[cit. 25. února 2019]. Dostupné na <<https://www.pravni-prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/omezeni-a-zakaz-osobniho-styku-rodice-s-nezletilym-ditetem>>.

⁵¹ náleží Ústavního soudu ze dne 3.5. 2016, sp. zn. III. ÚS 391/16-1, bod 18

⁵² § 872 věta druhá OZ

⁵³ § 872 věta první OZ

stranou úmluvy, uznávají právo dítěte odděleného od jednoho nebo obou rodičů udržovat pravidelné osobní kontakty s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu se zájmy dítěte“⁵⁴. Navzdory výše uvedenému se dlouhou dobu v rámci řešení problematiky styku zdůrazňovalo zejména právo rodiče na styk s dítětem a nikoli z druhé strany jako právo dítěte být s oběma rodiči. To bylo patrné i z díkce zákona o rodině, kde byl styk s nezletilým dítětem uveden jako právo rodiče a nikoli i jako jeho povinnost.⁵⁵ Což bylo nesprávné s ohledem na skutečnost, že už samotným rozpadem vztahu je právo dítěte výrazně narušeno, aniž by tento zásah mohlo samo ovlivnit. V OZ je již vidět posun a rodič má jak právo, tak povinnost osobního styku s dítětem.⁵⁶ Obecně se dá říci, že v poslední době, zejména v souvislosti s důrazem na zohlednění nejlepšího zájmu dítěte, dochází k většímu zaměření i na to, aby řešení podobných situací bylo optimální hlavně pro dítě. Ale stále je velmi problematické, že se mnoho participujících subjektů v rámci rozhodování problematiky týkající se dětí neztotožňuje se skutečností, že dítě je plnohodnotný subjekt práv, a ne pouze pasivní objekt ochrany těch, „kteří to s ním myslí dobře“.⁵⁷ V žádném právním předpisu není uveden styk s rodičem jako povinnost dítěte. To nečiní problémy až do chvíle, kdy dítě začne odmítat z jakýchkoli důvodů styk s jedním z rodičů, ve většině případů s tím nepečujícím. V těchto situacích jsou řešení soudů často snahou o donucení ke styku, ačkoli se tak nenazývají. A pokud jsou pokusy o navázání kontaktu mezi rodičem a dítětem neúspěšné, často je to dáváno za vinu nepečujícímu rodiči a jeho nedostatečné snaze „dítě na styk připravit“, jak mu ukládá občanský zákoník v § 888. Příkladem nepřijatelného postupu obecných soudů může být absurdní případ předběžného opatření umístění zdravého dítěte do psychiatrické(!) léčebny jakožto „*neutrálního léčebného zařízení, jehož výsledkem by mělo být zjištění, kdo z rodičů má za vzniklé situace lepší předpoklady pro výchovu nezletilého*“⁵⁸ z důvodu, že dítě odmítalo styk s otcem a soud měl za to, že ho k tomuto odmítání vede matka. Kauza se dostala až k Ústavnímu soudu⁵⁹ a ten vytkl zásadní porušení práv dítěte: „*Vytržení dítěte z existujícího rodinného prostředí představuje zásah nejen do jeho soukromého a rodinného života, ale v určitém smyslu i do jeho osobní svobody, a to bez ohledu na povahu a kvalitu původního rodinného prostředí. Tento závěr se uplatní především tehdy, pokud dítě, jež je dostatečně psychicky vyspělé, aby mohlo vysvětlit důvody svého přístupu, se svým odnětím z rodinného prostředí nesubhlasí.* **Umístění zdravého nezletilého dítěte do péče psychiatrické léčebny pouze kvůli odmítání styku s druhým**

⁵⁴ Úmluva o právech dítěte, celým názvem: Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte č. 104/1991 Sb.

⁵⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 7.10. 2009, sp. zn. III. ÚS 1750/09, bod III. – Ústavní soud shledal, že nelze dovést oprávnění soudu uložit rodiči povinnost stýkat se osobně s dítětem

⁵⁶ § 858 OZ

⁵⁷ I Evropská komise ve své strategii o právech dítěte na roky 2016-2021 zmiňuje jako riziko u kategorie „práva dítěte zúčastnit se“ nedostatek skutečné spolupráce s dětmi i přesto, že členské státy přijímají legislativu za účelem implementace práva dítěte zúčastnit se – problém je tedy především v jejím následném reálném uplatňování

⁵⁸ usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka v Olomouci ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. Co 426/2009-75

⁵⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 13.7. 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10-2.

rodičem nesleduje nejlepší zájem dítěte a představuje porušení práva dítěte na rodičovskou výchovu a péči. Je-li dítě předběžným opatřením umístěno do psychiatrické léčebny v důsledku konfliktní situace mezi rodiči, navíc bez předem stanoveného časového omezení, nejde o umístění do vhodného prostředí, které by respektovalo ústavně zaručené právo dítěte podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte a čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod“. Je možno jen dodat, že popis psychiatrické léčebny jako neutrálního prostředí je nesmyslný a stěží lze tento krok (zvláště z pohledu samotného dítěte) vnímat jinak než jako sankci za to, že styk s druhým rodičem odmítá. Takže pokud zde není povinnost dítěte stýkat se s rodičem, jak je možné, že mu jsou za odmítání styku ukládána podobná opatření připomínající trest? Ústavní soud funguje jako korektiv, ale nemůže napravit všechny napáchané škody už jen z toho důvodu, že soudní řízení zahrnující rozhodování o péči či styku s dítětem často trvají dlouhou dobu. I když Ústavní soud rozhodne, že držení dítěte v podobném zařízení bylo nesprávné, čas to nevrátí a dítě si z podobných zážitků může nést trauma do dalších let. Proto je tak důležité, aby u řízení týkajících se těch nejzranitelnějších subjektů práva – dětí – už obecné soudy více braly v potaz názor dítěte. Měly by více důvěřovat jeho úsudku a nepoužívat princip nejlepšího zájmu dítěte jako výmluvu k nerespektování jeho přání a obav s tím, že všichni okolo dítěte vědí lépe než ono samo, co je pro něj dobré. V jiném případě, kdy třináctiletý syn odmítal styk s otcem, obvodní soud uložil při výkonu rozhodnutí pokutu matce.⁶⁰ I pokud pomíne fakt, že jí byla ukládána pokuta za něco, co nebylo v jejích silách již více ovlivnit⁶¹, je zde v podstatě sankcionováno i dítě. V dané situaci měl syn pozitivní vztah pouze s jedním ze svých rodičů, a to s matkou. Určitě ho zasáhlo, že státní orgány matce ukládají pokutu (9000 Kč) za, dle rozhodnutí: „*neučinění ničeho pro to, aby došlo k předávání syna.*“ Vztah s otcem to mohlo jen více poškodit, protože to byl on, kdo podal návrh na výkon rozhodnutí uložením pokuty. Ústavní soud v nálezu sp. zn. III. ÚS 3462/14 ze dne 13.10. 2015 shledal porušení práv stěžovatelky (matky) a mimo jiné uvedl: „*Výchovné působení rodiče na dítě, a to i ve smyslu rozhodnutí soudu o výchově, nikdy nesmí překročit racionální mez a mělo by respektovat rozhodnutí dítěte tak, aby byly naplněny požadavky stanovené čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.....Pokud nelze dítě i přes adekvátní výchovné působení přesvědčit, že má jít k otci, jeví se ukládání pokut jako nesmyslné a neplní zákonem předvídaný účel, tj. zajistit splnění povinnosti. V souladu s principy vyjádřenými v Úmluvě o právech dítěte je vyloučeno, aby kterýkoli z rodičů nutil dítě k plnění povinnosti všemi prostředky.*“ I z tohoto plyne, že právo dítěte na styk s rodičem je v českém prostředí stále bráno i jako jeho povinnost, i když není přípustné, aby do

⁶⁰ Což bylo v rozporu s již judikovaným názorem Ústavního soudu: „*je však třeba respektovat i takové situace, kdy styk s otcem dítě odmítá, a má takovou míru vyspělosti, že již je schopno posoudit následky svého jednání. Za následky jeho chování pak nelze sankcionovat druhého rodiče.*“ – usnesení Ústavního soudu ze dne 5.4. 2007, sp. zn. I. ÚS 348/06-1

⁶¹ Z nálezu ÚS vyplývá, že ze spisu bylo jasné samostatné rozhodování syna. Matka ho proti otci nijak nepoštvovala, nebránila jejich kontaktu, což potvrdil i opatrovník.

jejího splnění bylo nuceno všemi možnými prostředky. Čím už se Ústavní soud podrobně nezabýval (kromě konstatování, že obecné soudy měly přihlídnout k rozhodnutí syna) byla část, kde obvodní soud odůvodňoval, že nezjistil žádné závažné skutečnosti, které by byly důvodem pro podstatné omezení styku mezi otcem a synem. Pokud soudy doopravdy chtějí více přihlížet k názoru dítěte, pak musí akceptovat skutečnost, že právě jeho uvědomělé přání⁶² by mělo být tím nejdůležitějším důvodem pro úpravu styku s jeho rodičem. Na druhou stranu, pokud si to dítě bude přát, měly by státní orgány hledat cesty (např. asistovaný styk), jak umožnit styk s rodičem, i pokud z jeho strany dle odborných vyjádření hrozí nějaké riziko. Soudy by se v těchto situacích neměly automaticky přiklánět k nejjednoduššímu řešení, a to takovému, že je v nejlepším zájmu dítěte se s rodičem vídat minimálně či vůbec bez řádného zohlednění názoru dítěte. Dokud se toto pojetí nestane v praxi českých soudů samozřejmostí, bude dítě plnohodnotným subjektem práva skutečně jen formálně a soudy budou na dětech vynucovat styk s rodičem navzdory tomu, že takovou povinnost by žádné dítě mít nemělo.

2.2 Zásada nejlepšího zájmu dítěte

Zásada nejlepšího zájmu je základní hledisko v jakémkoli soudním rozhodování týkající se dítěte. Tak by tomu mělo být i při schvalování právní úpravy rodinného práva obecně. Tuto premisu potvrzuje i čl. 3 bod 1. Úmluvy o právech dítěte: *„Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými nebo soukromými zařízeními sociální péče, správními nebo zákonodárnyými orgány.“* Prvním mezinárodním dokumentem výslovně zmiňujícím tento princip je Deklarace práv dítěte⁶³ z roku 1959 a to konkrétně ve své zásadě č. 2 *„Dítě požívá zvláštní ochrany. Zákon a ostatní opatření, necht' mu poskytují příležitost i prostředky k tomu, aby se mohlo rozvíjet fyzicky, duševně, morálně, duchovně a sociálně zdravým způsobem a v podmínkách svobody a důstojnosti. Nejvyšším měřítkem zákonodárné činnosti v této oblasti je zájem dítěte.“*, doplněné v zásadě č.7: *„Nejlepší zájmy dětí mají být vůdčími zásadami pro ty, kdož odpovídají za výchovu a vedení dítěte.“* Správný výklad a použití zásady je velmi komplikované, už jen z toho důvodu, že se jedná o neurčitý a obecný právní pojem a názory se v rámci odborné veřejnosti liší jak na národní, tak na mezinárodní úrovni.

V komentáři výboru OSN pro práva dítěte je nejlepší zájem dítěte popsán jako koncept skládající se ze tří složek. První složka je chápána jako základní právo dítěte, aby byl jeho nejlepší zájem posouzen a bylo k němu přihlídnuto, druhá jako základní interpretační princip (je-li možné interpretovat právní předpis vícero způsoby, zvolí se ten, který nejefektivněji naplňuje nejlepší

---

⁶² Vždy zde samozřejmě bude nutné posoudit jeho rozumovou vyspělost a vnější vlivy.

⁶³ Deklarace práv dítěte, Dostupné na <<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/deklarace-prav-ditete.pdf>>

zájem dítěte) a třetí ve smyslu procesního pravidla (kdykoli se přijímá rozhodnutí ovlivňující dítě, je třeba zkoumat, jaké to na něj bude mít dopady).⁶⁴

Ústavní soud vymezil kritéria, podle kterých musí soudy postupovat při rozhodování o styku mezi rodičem a dítětem (viz. podkapitola 1.5.3). Těmito kritérii je nutno se řídit i při posuzování, co je nejlepším zájmem dítěte.⁶⁵ Je chvályhodné, že se Ústavní soud snaží stanovením výše zmíněných podmínek objektivizovat rozhodování týkající se této zásady, které je z povahy věci značně subjektivní. To spravedlivému rozhodování, které skutečně bude v zájmu dítěte, může opravdu pomoci na rozdíl od vyslovování obecných závěrů v konkrétních případech (o tom více níže). Dle Ústavního soudu je zpravidla vždy v nejlepším zájmu dítěte, aby se stýkalo co nejvíce s oběma svými rodiči.⁶⁶

To se jeví jako naprosto samozřejmá věc, ale pokud se podíváme do praxe, závěry už nejsou tak jednoznačné. Mnoho rodičů bere spor týkající se péče o dítě nikoli jako snahu o rozumnou domluvu s co nejmenšími dopady na syna či dceru, ale jako boj proti bývalému partnerovi a z potomka se stává nástroj pomsty. Stává se, že pokud rodič neuspěje před soudy s požadavkem, aby bylo dítě svěřeno do péče právě jemu, začne usilovat alespoň o co nejširší styk. Z psychologických průzkumů⁶⁷ vyplývá, že u problematických případů negativní vlivy způsobené neschopností dorozumění mezi rodiči převáží pozitivní důsledek možnosti dítěte stýkat se s druhým rodičem.⁶⁸ Zdá se jako nespravedlivé k nerezidentnímu rodiči, pokud by mu soudy neumožnily co nejširší styk s dítětem, ale opět si je třeba uvědomit, čím zájem je prvořadě sledovat a hájit – dítěte a nikoli rodiče, ať už rezidentního či nerezidentního. Samozřejmě je nutné zohlednit i právo obou rodičů pečovat o dítě garantované čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.⁶⁹

Stanovovat tedy obecně co je „zpravidla vždy“ v zájmu dítěte je problematické a soudy by se měly obecným proklamacím spíše vyhýbat a naopak zdůrazňovat, že každý případ je nutno posuzovat v jeho jedinečnosti. Vyhýbání se obecným schématům posuzování potvrzuje i Ústavní soud, avšak zároveň říká, že je nutno odlišit objektivní faktory, které by u každého rozhodování měly být brány v potaz: „*Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte nelze postupovat podle nějakých předem*

---

⁶⁴ Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte [online]. 6.6. 2013 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/rhp/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>>

⁶⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 15.3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15-1, bod 16

⁶⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 26.7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1079/17-1

⁶⁷ Zde je vhodné doplnit, že častý názor ve společnosti – bezproblémový rozvod dítě významně nepoznamená a bude to tak pro všechny lepší – je mylný. Z tabulky stresových situací školáků podle M. Stoppardové plyne, že rozvod rodičů je druhá nejstresovější životní událost hned po smrti rodiče. Není přitom rozhodné, zda se jedná o problematický či klidný rozvod. Pro srovnání uvedu, že smrt blízkého člena rodiny je až na místě pátém. – Dostupné na <<http://nadacesirius.cz/kviz/tabulka2/>>

⁶⁸ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Co je a co není v zájmu dětí. *Rodinné listy*, 2013, č. 5, s. 8-10

⁶⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13-2, právní věta

daných schémat, vždy je však třeba vzít v úvahu relevantní objektivní faktory, mezi nimiž stojí na předním místě identita dítěte, vycházející z existence pokrevního pouta mezi dítětem a rodičem, zachování a udržování rodinných vazeb či schopnost toho kterého rodiče pečovat o jeho ochranu a bezpečí.“⁷⁰ Pokud je však široký styk s druhým rodičem v zájmu dítěte, neměl by ho soud stanovovat pouze v určitých časových výsecích roku, tak jak bylo hlavně v minulosti obvyklé, např. část prázdnin, každý sudý víkend. Toto je klíčové zejména v náročných či „přechodových“ obdobích života dítěte, např. začátek povinné školní docházky. Je správné, že i v českém prostředí se začal klást důraz na rozlišování těchto období a na to, aby byl široký styk s nerezidentním rodičem ukládán nejen o prázdninách, ale i ve školním roce, viz. náleží Ústavního soud, sp. zn. III. ÚS 2298/15-1 ze dne 15.3. 2016.⁷¹ Předchozí praxi v české justici je možné charakterizovat jako faktické omezování styku rodiče s dítětem bez dostačujícího odůvodnění. Zákonná možnost styk omezit či zakázat je další projev snahy zákonodárce o naplňování zásady nejlepšího zájmu dítěte. Její prioritní aplikace je v této podobě zároveň zásahem do práva rodiče na péči o děti a jejich výchovu (čl. 32 odst. 4 LZPS) a práva na respektování rodinného a soukromého života (čl. 8 odst. 1). Zároveň se dá říci, že institut omezení či zákazu styku naplňuje zásadu stanovující právo rodičů pečujících o dítě na pomoc od státu. Pomoc od státu zde musí spočívat v uchránění dítěte a potažmo i pečujícího rodiče od kontaktu s druhým rodičem. Možnost zákazu styku přichází v úvahu jen v opravdu závažných případech, např. prokázání rizika násilí. Pokud riziko zatím nebylo prokázáno, je namístě umožnit dítěti s rodičem asistovaný styk.⁷² I v případě vězněného rodiče je obvykle záhodno, aby byl styk s dítětem zachován. To stejné platí pro vazbu, kde případné zásahy do práv musí být s ohledem na presumpci nevinoty o to šetrnější.⁷³

2.3 Participační práva dítěte

Všechny děti bez ohledu na věk jsou subjekty práva, a ne pouhé objekty jeho ochrany a péče.⁷⁴ A jsou subjekty práva nikoli z blahosklonné milosti dospělých, ale protože na to mají

⁷⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 351/17-1

⁷¹ „Nejde však jen o celkové množství stráveného času s dítětem z hlediska celého roku, ale také o to, v jakém období se styk rodiče s ním uskutečňuje. Pro dítě a jeho budoucnost má velký význam právě období, kdy musí plnit své školní a další povinnosti, a kdy je více než jindy zapotřebí, aby se do jeho výchovy zapojili oba rodiče, tak aby dítě mohlo co nejlépe těžit ze znalostí, zkušeností a výchovných a pedagogických schopností obou rodičů, a nikoliv jen jednoho z nich. Nejde tedy jen o právo obou rodičů podílet se na výchově svého dítěte, ale také o sledování jeho „nejlepšího zájmu“, kdy široký styk rovněž ve školním roce zpravidla bude pro dítě přínosem a obohacením.“

⁷² náleží Ústavního soudu ze dne 26.7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1079/17-1, právní věta

⁷³ náleží Ústavního soud ze dne 20.12. 2017, sp. zn. I. ÚS 3296/17-1, právní věta

⁷⁴ K tomu i: „II. V řízeních, jež se bezprostředně dotýkají práv nezletilých dětí, nelze na dítě nahlížet jako na pouhý objekt, o němž rozhodují jiní, ani ho nelze stavět do role pasivního pozorovatele události. Dítě je subjektem práva a účastníkem řízení, jemuž náleží právo být přítomen projednávání své věci ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. S tím souvisí jeho právo být v tomto řízení slyšen a projavit své stanovisko, jež je vyjádřeno v čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, § 867 občanského zákoníku a § 100 odst. 3 občanského soudního řádu, a jež mu umožňuje, být jen do určité míry, vyrovnat nerovné postavení ve vztahu k rodičům, případně koliznímu opatrovníkovi. Význam slyšení dítěte obecným soudem tak nelze spatřovat jen v rovině dokazování, tedy ve smyslu

přirozené právo jako každý jiný člověk.⁷⁵ Je pravdou, že jakožto potenciálně⁷⁶ více zranitelným osobám jim právní řád poskytuje zvláštní ochranu. Ta je bohužel často používána některými dospělými (obzvláště rodiči, někdy i soudy) právě k tomu, aby byly děti stále brány spíše jako „objekty“ a oni s nimi mohli nakládat, jak uznají za vhodné, to vše zaštitěné zásadou nejlepšího zájmu dítěte – v těchto případech se samozřejmě jedná o její nesprávné použití, v horším případě zneužití. Tento problém byl nastíněn již v podkapitole o právu a povinnosti dítěte stýkat se s rodičem a u participačních práv dítěte získává ještě zřetelnější obrysy.

„Participační práva“ je souhrnné označení pro několik na sobě nezávislých oprávnění dětí ve věcech, která se jich týkají. V teorii jsou rozdělovány na čtyři základní úrovně a to na právo dítěte být informováno, právo vyjádřit svůj názor a přání, právo svým názorem ovlivnit rozhodnutí a právo svým názorem zcela určit rozhodnutí.⁷⁷ Mají sloužit k tomu, aby dítě bylo aktivně zapojené do rozhodování. Jen pokud jsou tato práva naplněna – ideálně všechna a v co největší míře – je možné konstatovat, že bylo rozhodnuto „v nejlepším zájmu dítěte“. Participační práva se skládají z hmotněprávní a procesní složky. Hmotněprávní část je možné charakterizovat jako „*nezbytnost respektovat názor dítěte v míře přiměřené jeho rozvíjejícím se schopnostem*“ a procesní část je obecně právo dítěte na přístup ke spravedlnosti.⁷⁸

Stěžejní dokument týkající se participačních práv dítěte je Úmluva o právech dítěte přijatá v roce 1989 na půdě OSN.⁷⁹ V článku 12 je obecně zakotveno právo dítěte vyjadřovat své názory a právo, aby bylo vyslechnuto: „1. *Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zabezpečují dětem, které je schopno formulovat své vlastní názory, právo tyto názory svobodně vyjadřovat ve všech záležitostech, které se jej dotýkají, přičemž se názorům dítěte musí věnovat patřičná pozornost odpovídající jeho věku a úrovni. 2. Za tímto účelem se dětem zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo anebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.*“ V anglickém originálu je formulace

---

provedení výslechu pro účely dokazování, ale jako výkon práva účastníka řízení.“ – nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2866/17-2

⁷⁵ „*Zákon bere na vědomí člověka jako subjekt přirozených práv, kterého právo uznává (existuje na právu nezávisle) a případně reguluje*“ – DOUŠOVÁ, Jana. *Komentář k NOZ: § 18 – Osoby*. [online]. pravni prostor.cz, 16.9. 2014 [cit. 24. února 2019]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-18-osoby>>

⁷⁶ Důležité je si uvědomit, že to je pouze předpoklad, který se (zejména od určitého věku) může naplnit, ale také nemusí.

⁷⁷ RADVANOVA, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku. (autorka kapitoly: KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka)*, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. str. 31

⁷⁸ HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu participačních práv dítěte ve světle několika vybraných odmítavých usnesení Ústavního soudu* [online]. epravo.cz, 11.9. 2017 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-participacnich-prav-ditete-ve-svetle-nekolika-vybranych-odmitavych-usneseni-ustavniho-soudu-106302.html?mail>>

⁷⁹ Úmluva o právech dítěte, celým názvem: Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o sjednání úmluvy o právech dítěte. In: Sbirka zákonů. 8. 4. 1991, částka 22.

*následující: (...) „to the child who is capable of forming his or her own views“ (...).*⁸⁰ Do českého znění je tato část převzata slovem „formulovat“⁸¹, přitom vhodnější by byl výraz, s kterým pracuje už i český překlad Všeobecného komentáře OSN č. 12⁸², a to „utvořit si“. Autoři v komentáři zdůrazňují, že není vhodné podmiňovat vyjádření vlastního názoru určitým věkem. Dále je zde uvedeno, že dle výzkumů je dítě schopno vyjádřit⁸³ svůj názor od útlého věku (např. hrou, mimikou, obrázky apod.), i když ho zatím není schopno vyjádřit slovně a tedy „formulovat“.⁸⁴ Těžko bychom v českém právním prostředí podřadili dětskou malůvku pod spojení „formulovat názor“ a přitom, pokud chceme naplnit smysl a účel čl. 12, bychom tak měli učinit. Z výše uvedeného plyne, že v českém překladu je nepřímou zaveden věkový limit, a to na věk, kdy je dítě schopno v rámci svých verbálních schopností minimálně tvořit věty, ne-li spíše na dobu, kdy je schopno logicky sdělit určitý názor. Jedním z konkrétních ustanovení, která jsou projevem čl. 12 Úmluvy je § 100 odst. 3 OSŘ. I zde je převzato slovo „formulovat“ a ani v komentáři k OSŘ v části věnující se tomuto ustanovení není rozebráno, jak je pojem chápán.⁸⁵ Konkrétní věková hranice je pak zavedena Občanským zákoníkem z roku 2014 a to na 12 let: „o dítěti starším dvanácti let se má za to, že je schopno informaci přijmout, vytvořit si vlastní názor a tento sdělit“.⁸⁶ Soud pak vyslechne i mladší děti, pokud naplní podmínky stanovené v § 100 odst.3 a naopak nevyslechne dvanáctileté děti a starší pokud zjistí, že nejsou schopny své názory formulovat.⁸⁷ Není se tedy čemu divit, že v českém prostředí se názorům dětí, zvláště těch mladších, nepřikládá takový význam jako v zahraničí.⁸⁸ Dokud ani slova zákona nebudou správně vyjadřovat myšlenku čl. 12 Úmluvy, nedá se očekávat, že by ji správně vykládaly české státní orgány, natož pak, aby se změnil přístup celé společnosti k dětem. I v České republice je ale možné vysledovat posun k lepšímu v průběhu

---

⁸⁰ *Convention on the Rights of the Child* [online]. ohchr.org, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>>

⁸¹ Tzn. dle slovníku cizích slov: „logicky slovně vyjádřit, nastylizovat; stanovit, vytvářet, slovně zformovat“ – Dostupné na <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/hledat?cizji_slovo=formulovat&typ_hledani=prefix>

⁸² Všeobecný komentář č. 12 [online]. vláda. cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rlp/vybory/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>>

⁸³ a tím spíše si ho utvořit

⁸⁵ (SVOBODA, Karel. § 100 [[Postup soudu po podání žaloby]]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 417.

⁸⁶ § 867 odst.2 OZ

⁸⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. § 867 [Zjištění názoru nezletilého dítěte]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 852.

⁸⁸ Např. v Kanadě je dětem ve věku 15 let umožněno, aby odmítly život zachraňující zdravotní zákrok v podobě transfúze krve – HOFSCHEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu participacních práv dítěte ve světle několika vybraných odmítavých usnesení Ústavního soudu* [online]. epravo.cz, 11.9. 2017 [cit. 17. února 2019]. <<https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-participacnich-prav-ditete-ve-svetle-nekolika-vybranych-odmitavych-usneseni-ustavniho-soudu-106302.html?mail>>

času. Můžeme ho ilustrovat na několika rozhodnutích Ústavního soudu. Týkají se názoru, případně přání dítěte, v souvislosti s úpravou styku či svěřování do péče rodičů. První je z roku 2004 a lze z něho usoudit, že soudy mají umožnit nezletilému vyjádřit svůj názor, ale z rozhodnutí není patrné, že by mu měly přikládat větší význam než jiným skutečnostem, které vyšly najevo v řízení: *"právo nezletilého svobodně vyjádřit svůj názor ve všech věcech, které se ho týkají, je jeho nepopíratelným právem umožňujícím, byť jen do určité míry, vyrovnat nerovné postavení například ve vztahu k jeho rodičům, případně koliznímu opatrovníkovi, přesto konečné hodnocení (posouzení) zájmů nezletilého přísluší dospělým, resp. v projednávané věci obecným soudům, které musí korigovat představy i názory nezletilého o tom, co je pro něj v konkrétní věci vhodné a co nikoli"*.⁸⁹ Zároveň celým usnesením Ústavního soudu prostupuje sdělení, že nezletilý se sice může vyjádřit a soudy jeho názoru musí věnovat pozornost, rozhodnout pak ale mohou i jinak, třeba i zcela v rozporu s přáním nezletilého, pokud se zaštití formulkou, že se jedná o jeho nejlepší zájem.⁹⁰ Změnu lze pozorovat až o několik let později, kdy začal Ústavní soud judikovat, že přání dítěte by mělo být „zásadním vodítkem“ při zjišťování jeho nejlepšího zájmu a již se pravidelně vyjadřuje v tomto duchu⁹¹ spolu s myšlenkou, že není možné dítě odtrhnout od osoby, na kterou je dítě fixováno a od které (zvláště v útlém věku) pochopitelně nechce být separováno. Toto by mělo být uplatňováno i v případech, kdy je „v právu“ druhý rodič se svým požadavkem ať už střídavé péče či širšího styku. Rodič by se měl pokusit o zlepšení svého mnohdy kvůli rozvodu notně pošramoceného vztahu s dítětem, a ne žádat soud, aby dítěti i přes jeho výhrady autoritativně nařídil, že s ním musí trávit čas.

3 Vybraná práva rodiče

Rodina a rodičovství požívají vysoké ochrany ze strany zákonodárce v rámci právních předpisů. V posledních letech se stále častěji mluví o krizi „tradiční rodiny“. Ta představuje v obecném chápání matku, otce a jedno, dvě či vícero dětí. Je nepochybné, že rodina v dnešní

⁸⁹ náleží Ústavního soudu ze dne 10.5. 2006, sp. zn. IV. ÚS 288/04

⁹⁰ „Podle přesvědčení Ústavního soudu přiblížily obecné soudy k názorům nezletilého J. tím, že přístupovaly k určení styku nezletilého s jeho otcem co nejméně a zpočátku tento upravily ve značně omezeném rozsahu. Názorům nezletilého J. tak obecné soudy věnovaly patřičnou pozornost, což však neznamená, že musí rozhodnout v souladu s jeho stanoviskem, které nemusí být jednoznačné v jeho zájmu.“ - Tamtéž

⁹¹ „Obecné soudy musejí vždy usilovat o to, aby jakýkoliv jejich zásah byl minimalizován, tedy aby dítě nebylo odtrženo zejména od osob, k nimž má silnou náklonnost a u nichž nachází svůj domov, aby bylo svěřeno do péče osoby, která uznává roli jiných blízkých osob v životě dítěte jakožto unikátního jedince, a aby zásadním vodítkem při hledání nejlepšího zájmu dítěte bylo jeho přání, hodnocené – zejména u dětí v předškolním věku – se zřetelem k jeho rozumové a emocionální vyspělosti.“ nebo náleží II. ÚS 2919/14-1 ze dne 20. 1. 2015: „I když postoj nezletilého není jediným hlediskem pro rozhodování soudu o tom, kterému z rodičů bude svěřeno do výchovy, vzhledem k jeho dostatečné rozumové a emocionální vyspělosti v jeho věku je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu.“ dále také viz náleží II. ÚS 2943/14-1 ze dne 16. 6. 2015: „Ve vztahu k poslednímu uvedenému kritériu, tj. přání dítěte, pak Ústavní soud konstatoval, že „za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumové a emocionálně vyspělé, je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu.“ – náleží Ústavního soudu ze dne 11.9. 2014, sp. zn. II. ÚS 1835/14

době má mnohem více podob, roli rodiče zastávají někdy i dva muži, či dvě ženy a nyní probíhá celospolečenská debata, zda zrovnoprávnit i jiné modely manželství a rodiny, než je ten klasický. Zastávám názor, že všichni rodiče by měli mít ze zákona stejná práva a rodičovství každého z nich by si měl stát vážít a snažit se mu co nejvíce pomoci a nikoli komplikovat tuto již samu o sobě dost náročnou úlohu. Měl by tak činit už jen z toho důvodu, že rodičovství je stále více a více volbou (nutno podotknout, že se zvyšuje se počet párů, které zvolí jinou cestu) a zájmem státu je, aby volbu mít děti učinilo co nejvíce mladých lidí. Tento úvod by měl zdůraznit skutečnost, že i přes značnou ochranu jednotlivých práv rodiče, existují ti (zejména ve stejnopohlavních párech), kteří ochrany svého faktického rodičovství těžko dosahují - např. nemožností přiosvojit dítě partnera – a nezbývá než doufat, že se i Česká republika časem přiřadí ke státům, které z těchto lidí netvoří občany druhé kategorie.

Nyní už ke konkrétní zákonné úpravě práv rodičů v souvislosti s problematikou styku s jejich dítětem. Ústava se právům rodiče nevěnuje. Základem jejich ochrany na úrovni ústavního pořádku je tak čl. 32 LZPS: (1) „Rodičovství a rodina jsou pod ochranou zákona. Zvláštní ochrana dětí a mladistvých je zaručena., (4) Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona. (5) Rodiče, kteří pečují o děti, mají právo na pomoc státu. Tato obecná východiska podrobněji rozvádí zejména občanský zákoník v části věnující se vztahu mezi rodičem a dítětem.⁹² Stát dále uznává, že rodina je poměrně autonomní společenství a intervenovat do jeho chodu je možné jen ze závažných důvodů.⁹³ Vzhledem k tomu, že Česká republika je součástí Evropské unie, důležité jsou tak i evropské předpisy zaručující ochranu rodinného života a další mezinárodní úmluvy⁹⁴, k jejichž dodržování se Česká republika zavázala. Ve Všeobecné deklaraci lidských práv je zakotven v čl. 12 zákaz svévolného zasahování do soukromého života a rodiny a zároveň pozitivní povinnost státu poskytnout zákonnou ochranu proti takovýmto zásahům. V podobném duchu se vyjadřuje i Listina základních práv Evropské unie⁹⁵ a Evropská úmluva o ochraně lidských práv, ve které jsou uvedeny i důvody, které

---

⁹² § 855 a násl. OZ⁹³ „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“ - Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění, čl. 10

⁹³ „Každý má právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života.“ - Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění, čl. 10

⁹⁴ Např. mezinárodní pakt o občanských a politických právech, celým názvem: Vyhláška č. 120/1976 ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

⁹⁵ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění, čl. 7

ospravedlňují zásah státu do tohoto práva.⁹⁶ V rámci poměrování jednotlivých práv je důležité mít na zřeteli to, že i v rámci práv rodičů nejsou všechna na stejné úrovni. Například k výše zmíněnému čl. 32 odst. 4 Listiny se vyjádřil Ústavní soud v nálezu ze dne 20.2. 2007, sp. zn. II ÚS 568/06 tak, že se jedná o součást ústavního „soft law“ a nelze jej považovat za ustanovení obsahující základní právo. Oproti tomu právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do rodinného života zakotvené v čl. 10 odst. 2 Listiny je základním právem (tzv. core right) a proto mu náleží i vyšší ochrana v porovnání s čl. 32 odst. 4.⁹⁷ Dále je nutné vzít v potaz i fakt, že základní práva veřejnoprávní povahy vstupují do soukromého práva jen nepřímo. Za příklad opět poslouží čl. 10 odst. 2 Listiny, který jakožto základní právo účinkuje vůči třetím osobám (kromě státu) v rodinných poměrech nepřímo. „*Hovoří se zde "pouze" o vyzářování základních práv do soukromého práva, tedy i do práva rodinného, a to ve smyslu hodnotovém*“.⁹⁸ Práva týkající se vztahu rodičů k dětem a speciálně ta související se stykem s dítětem vyvolávají v praxi mnoho emocí a pro soud je obvykle velmi náročné jednat s rodičem, který si připadá ukřivděný v důsledku omezení či přímo zákazu styku s jeho potomkem. Při jakémkoli omezení styku rodiče s dítětem dochází k zásahu do práv rodiče, ale ne každý zásah lze brát rovnou jako porušení daného základního práva. K tomuto se vyjádřil i Ústavní soud v nálezu ze dne 13.12. 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05: „*zásah do práva je jedna věc a porušení základního práva je věc jiná; ne každý zásah do základního práva je současně jeho porušením. V případě soudního rozhodování o omezení nebo dokonce zákazu styku jde vždy o zásah do základních práv podle čl. 32 odst. 4 Listiny a čl. 8 odst. 1 Úmluvy, protiústavním porušením těchto základních práv se však soudní rozhodnutí stane jen tehdy, jestliže k němu dospěje soud nespravedlivým procesem, tj. porušením procesních předpisů a principů vyplývajících z hlavy páté Listiny a čl. 6 Úmluvy, nebo do těchto základních práv zasáhne z jiných důvodů, než kterými lze zásah ospravedlnit (srov. čl. 8 odst. 2 Úmluvy), anebo nepřiměřeně, aniž by vzal v úvahu nabízející se méně omezující alternativy.*“ Rodiče proto musí v rámci svých protestů upozorňovat na konkrétní pochybení, a ne pouze obecně argumentovat zásahem do práva na péči o dítě (do kterého bylo zasaženo z povahy věci). Pokud v daném případě převážil princip nejlepšího zájmu dítěte, pak mu musí právo na péči o dítě v rámci poměrování základních práv ustoupit. I tento závěr má oporu v rozhodovací činnosti Ústavního soudu, viz. náleze III. ÚS 391/16-1 ze dne 3.5. 2016: „*Obecně přitom platí, že řízení před soudy má být konáno a přijatá opatření mají být vždy činěna v nejlepším zájmu dítěte (čl. 3 Úmluvy o právech dítěte), což se nutně týká i*

⁹⁶ „*případy, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných*“ – čl. 8 LZPS

⁹⁷ KORNEL, Martin. Právo rodiče na styk s dítětem. [online]. is.muni.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na https://is.muni.cz/th/t181h/DP_1.1.pdf - s. 29

⁹⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. O právech a povinnostech v rodinném právu. Acta Iuridica Olomucensia, 2015, č.3, s. 31–39.

rozhodování o úpravě či zákažu styku s rodičem, do jehož péče nebylo dítě svěřeno, což má význam také pro řešení případné kolize mezi právy dítěte a např. právy jednoho z rodičů“.

4 Judikatura Evropského soudu pro lidská práva

4.1 Obecně k rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva týkající se styku rodiče s dítětem

Evropský soud pro lidská práva je institucí působící při Radě Evropy a jeho úkolem je dohled nad dodržováním lidských práv vyplývajících z Evropské úmluvy o lidských právech⁹⁹ a dodatkových protokolů.¹⁰⁰ To co činí Evropskou úmluvu nejvíce efektivním mezinárodněprávním instrumentem je právě institucionální mechanismus (ESLP) kontrolující její dodržování.¹⁰¹ Soud v rámci své rozhodovací činnosti interpretuje jednotlivé články Úmluvy, a to i v kontextu vnitrostátních právních úprav států, které jsou stranami Úmluvy. Z oficiálních statistik ESLP¹⁰² plyne, že k 1. lednu 2018 byl vůči České republice celkový počet rozsudků 230.¹⁰³ Číslo vyřízených stížností je však mnohonásobně vyšší a to 12 588. Z toho je zřejmé, že soud velmi pečlivě vybírá stížnosti, kterými se bude zabývat v meritu věci a drtivá většina se k vlastnímu projednávání nedostane. V 80,87 % případů rozsudků týkajících se ČR bylo shledáno nejméně jedno porušení některého článku Úmluvy. Toto číslo je však třeba chápat v kontextu výše zmíněného faktu, tj. že sítím soudu projde jen zlomek z celkového počtu stížností – a to ty nejzávažnější případy. Asi 62 % porušení Úmluvy pak připadá na článek šestý chránící právo na spravedlivý proces a 13 % na článek pátý zaručující svobodu a bezpečnost. Na rozsudky shledávající porušení všech ostatních článků Úmluvy tak připadá pouhých 21%. Článek osmý týkající se rodinného a soukromého života je na pomyslném třetím místě s přibližně 8%. V této kapitole se budu zabývat právě zejména rozhodnutími soudu vztahujícími se k namítaným porušením tohoto článku Úmluvy, kam právo na styk a jeho možná omezení spadají.

Soud pravidelně a dlouhodobě ve svých rozhodnutích opakuje, že respektování rodinného života zahrnuje i pozitivní povinnost státu, a to ve smyslu umožnění rozvoje rodinného vztahu a přijmutí vhodných opatření k navázání styku mezi rodičem a dítětem. Tato

⁹⁹ *Evropská úmluva o ochraně lidských práv*. [online]. echr.coe.int, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>

¹⁰⁰ *Rada Evropy*. [online]. nsz.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/83>>

¹⁰¹ ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. s. 34

¹⁰² *The ECHR and the Czech Republic, facts and figures*. [online]. echr. coe. int, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_Czech_ENG.pdf>

¹⁰³ První rozsudek byl vydán 9. listopadu 1999

povinnost nastává v případě, je-li prokázána existence daného rodinného vztahu.¹⁰⁴ Zároveň však soud dodává, že povinnost učinit výše uvedené není absolutní, zejména pokud se rodič s dítětem ještě neznají: „*Takové styky se někdy nemohou realizovat ihned a vyžadují určitou přípravu. Typ a rozsah těchto přípravných kroků závisí na okolnostech daného případu, avšak porozumění a spolupráce všech zúčastněných osob vždy představují důležitý faktor. Státní orgány sice mají vyvíjet snahu, aby této spolupráci napomohly, avšak jejich povinnost využít donucovacích prostředků nemůže být neomezená: musí brát ohled na zájmy, práva a svobody dotčených osob a zejména na nejvyšší zájem dítěte a jeho práva, která mu přiznává článek 8 Úmluvy*“¹⁰⁵ Právo „*být spolu*“ je základem rodinného života¹⁰⁶, ale v zájmu dítěte je možné styk s rodičem omezit či zakázat. Možné důvody pro omezení práva na rodinný život uvádí čl. 8 odst.2 Úmluvy: „*Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných*“. Z judikatury ESLP plyne, že v případě stížnosti je třeba zkoumat, zda důvody, které vedly k vydání sporného opatření či rozhodnutí vnitrostátním orgánem jsou relevantní a dostatečně závažné, aby ospravedlnily „nezbytný zásah v demokratické společnosti.“ Dále musí být přezkoumáno, zda v rámci rozhodovacího procesu měl stěžovatel zajištěnou ochranu svých zájmů, a to s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem v dané věci.¹⁰⁷ V rozsudku ze dne 13. července 2000 ve věci Scozzari a Giunta vs. Itálie ESLP judikoval, že musí být dodržena rovnováha ve vyvažování zájmů dítěte a zájmů rodiče, který usiluje o obnovení kontaktu s dítětem. Soud však může přiřknout zvláštní význam nejlepšímu zájmu dítěte,¹⁰⁸ a to může znamenat, že tyto důvody s ohledem na jejich povahu a závažnost převáží zájmy rodiče. V obecné rovině tedy zájem dítěte určuje, že vztahy dítěte s rodinou by měly být zachovány s výjimkou případů, kdy se rodina (případně rodič) ukázala být zvláště nevhodnou. „Zpřetrhat pouta“ v rámci rodiny je možné pouze ve výjimečných případech, jinak je nutné činit vše pro zachování osobních vztahů, a pokud je to vhodné, tak pro obnovení rodiny.¹⁰⁹

---

¹⁰⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva T. proti České republice ze dne 17. července 2014, stížnost č. 19315/11, bod 107, dále také: Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Olsson proti Švédsku (č. 2) ze dne 27. listopadu 1992, stížnost č. 13441/87

¹⁰⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Koudelka proti České republice ze dne 20. července 2006, stížnost č. 1633/05

¹⁰⁶ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva T. proti České republice ze dne 17. července 2014, stížnost č. 19315/11

¹⁰⁷ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Drenk proti České republice ze dne 4. září 2014, stížnost č. 1071/12

¹⁰⁸ V anglickém originálu: „*particular importance to the best interests of the child*“

¹⁰⁹ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Kacper Nowakowski proti Polsku ze dne 10. ledna 2017, stížnost č. 32407/13

4.2 Výběr z rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Jeden z nejvýznamnějších judikátů, Evropským soudem pro lidská práva zařazeným i do výběru významných případů týkajících se České republiky,¹¹⁰ je rozsudek ze dne 9. ledna 2007 ve věci Kříž proti České republice. Stížnost se týkala práva na styk se synem. Stěžovatel zde namítal porušení jak článku 6, tak článku 8 Úmluvy. K zasažení do práva na spravedlivý proces mělo dojít značnou délkou řízení překračující požadavek „přiměřené lhůty“ zakotvený v Úmluvě: „*Každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem (...)*“. Kritéria pro posuzování přiměřené lhůty vychází z konstantní judikatury ESLP a jsou jimi především: 1) složitost věci, 2) chování stěžovatelů, 3) postup příslušných orgánů, 4) význam sporu pro zúčastněné strany.¹¹¹ Doba řízení byla celých 9 let (od 28.5. 1996–21.4. 2005). Vláda obhajovala délku řízení značným počtem různých návrhů podaných jak panem Křížem, tak jeho bývalou manželkou. Soud připustil komplikovanost řízení, avšak dal za pravdu stěžovateli a rozhodl o porušení článku 6 Úmluvy. Hlavním důvodem bylo zejména to, že stěžovatel nepřispěl značným způsobem k průtahům v řízení. Dále soud připomněl důležitost co nejrychlejšího rozhodování v případech týkajících se nezletilých dětí i v situacích, kdy se rodiče neshodnou.¹¹² Výtka stěžovatele směřující na porušení práva na respektování soukromého a rodinného života se vztahovala k nemožnosti realizovat výkon práva na styk s dítětem, které mu bylo přiznáno. Vláda se odvolávala na fakt, že část setkání s dítětem bylo nemožno provést kvůli bývalé manželce stěžovatele, která zaujala vůči otci dítěte nepřátelský postoj. Za toto se stát necítil být zodpovědný. Také zde byly další situace neuskutečněných setkání z důvodu nemoci nezletilého apod. Dle ESLP bylo v daném případě klíčové, zda stát učinil všechna opatření k umožnění styku stěžovatele se synem, která od něj mohla být rozumně požadována. Soud zhodnotil, že státní orgány tolerovaly neochotu matky k zajištění skutečného kontaktu otce s dítětem. Stát tedy nevyvinul potřebné úsilí k tomu, aby bylo právo stěžovatele na styk se synem realizováno a v důsledku jejich nedostatečné aktivity ještě došlo ke zhoršení situace pana Kříže, a to tak, že mu byl původně přiznaný osobní styk se synem omezen na pouhý písemný kontakt. Soud tedy došel k závěru, že nevykonáním stěžovatelova práva na styk došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

Z novějších rozhodnutí je významný rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 4. září 2014 ve věci stížnosti č. 1071/12 Drenk proti České republice. Stěžovatel namítal zejména

---

¹¹⁰ *The ECHR and the Czech Republic, facts and figures*. [online]. echr. coe. int, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_Czech_ENG.pdf> - s.6

¹¹¹ např. viz Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Voleský proti České republice ze dne 29. června 2004, stížnost č. 63267/00, § 102

¹¹² Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Kříž proti České republice ze dne 9. ledna 2007, stížnost č. 26634/03, bod 74

porušení čl. 8 kvůli nespravedlivému řízení o výkonu rodičovské zodpovědnosti a nedostatečná opatření ze strany státních orgánů, která by zajistila realizaci kontaktu s dítětem. Námitka týkající se nespravedlivého řízení byla shledána nepřijatelnou z důvodu nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy. Stěžovatel vytýkal hlavně pochybení v dokazování, a to konkrétně nezohlednění znaleckého posudku a nevyslechnutí znalce. Ve znaleckém posudku byl navrhován styk neasistovanou formou, ale soudy nakonec přistoupily k variantě více omezující, a to kontakt formou asistovaného styku. Vláda postup soudu obhajovala argumentací odvolávající se na sledování nejlepšího zájmu dítěte. Dle jejího názoru byly s realizací styku problémy a vztahy mezi otcem a dítětem se zhoršily vinou chování stěžovatele. Soud zhodnotil, že zde nešlo o omezení styku rodiče s dítětem, ale o sporný způsob výkonu. Zajímavé je zejména zdůvodnění soudu týkající se důkazů v řízení a role ESLP vůči vnitrostátním orgánům: „*Je namístě připomenout, že vnitrostátní orgány jsou v přímém kontaktu se zúčastněnými. Úkolem Soudu tedy není nabrazovat vnitrostátní orgány při úpravě otázek týkajících se svěřeni dítěte do péče a úpravy styku s dítětem; Soudu nicméně přísluší, aby posoudil z hlediska Úmluvy rozhodnutí, která tyto orgány v rámci svého uvážení vydaly. Prostor pro uvážení příslušných vnitrostátních orgánů se liší v závislosti na povaze sporných otázek a významu dotčených zájmů. Soud proto připouští, že vnitrostátní orgány požívají široké volnosti zejména v oblasti svěřeni dítěte do péče. Naproti tomu je třeba vykonávat přísnější kontrolu dodatečných omezení, např. těch, kterými vnitrostátní orgány omezují právo rodičů na styk s dítětem, a kontrolu právních záruk určených k zajištění účinné ochrany práva rodičů a dětí na respektování jejich rodinného života. Taková dodatečná omezení totiž s sebou nesou riziko, že dojde ke přerušeni rodinných vztahů mezi malým dítětem a jedním nebo oběma rodiči*“.¹¹³ ESLP tedy vykonává rozdílně přísnou kontrolu nad postupem vnitrostátních orgánů s ohledem na to, zda se jedná o samotné řízení o svěřeni dítěte do péče či o následná omezení styku rodiče s dítětem. U těch je pak vyžadován důraz na co nejširší možnost kontaktu a každé opatření by mělo být pečlivě zdůvodněno zvláště s ohledem na nejlepší zájem dítěte. Posledním příkladem rozhodovací praxe ESLP je rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 17. července 2014 ve věci stížnosti č. 19315/11 T. proti České republice. Stěžovatel pan T. usiloval o možnost styku se svou dcerou, poté co její matka (stěžovatelova bývalá manželka), která ji měla ve výhradní péči, zemřela. Dcera byla po smrti matky umístěna do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen jako zařízení). Stěžovatel započal snahu o znovuoobnovení kontaktu s dcerou po propuštění z výkonu trestu. Ve stížnosti namítal porušení čl. 8 Úmluvy ze dvou důvodů, jednak kvůli rozhodnutí o umístění dcery do zařízení a dále z důvodu nedostatečného přispění státu k zachování jejich rodinných vazeb. Umístění do zařízení bylo dle pana T. chybné pro rozpor s požadavkem proporcionality. Dle jeho názoru mělo být dítě svěřeno do jeho péče postupně a s dohledem, jak

---

¹¹³ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Drenk proti České republice ze dne 4. září 2014, stížnost č. 1071/12 – bod 85

navrhovali i znalci v posudcích. Stěžovatel dále uvádí, že při pobytu dítěte v zařízení nebyla podporována jeho snaha o posílení rodinných vazeb s dcerou a byl k němu zaujat nepřátelský postoj ze strany zaměstnanců. Stanovisko vlády uvádělo, že stěžovatel se před smrtí bývalé manželky o dceru nestaral a byl pro ni v podstatě cizí člověk. Ve chvíli, kdy byla dcera umístěna do zařízení, nebyla známa adresa stěžovatele (tomu on odporuje a tvrdí, že byla tato informace schválně zatajena orgánem pro sociálněprávní ochranu dětí). Následně pan T. navštěvoval svou dceru v zařízení, ta se ale začala posléze setkáním bránit. V návaznosti na tuto skutečnost byl styk stěžovatele s dítětem omezen. Dle vlády jednaly orgány sociálněprávní ochrany dětí v zájmu dítěte, který převážil nad zájmem otce. ESLP uvedl, že umístění dítěte do zařízení je považováno za zásah do práva na respektování rodinného života. Takovýto zásah je možný, pokud je nařizován v souladu se zákonem, sleduje-li některý z vyjmenovaných cílů v čl. 8 odst. 2¹¹⁴ a je nezbytný v demokratické společnosti. Tuto „nezbytnost“ charakterizuje soud následovně: „*zásah založený na naléhavé společenské potřebě, která je zejména přiměřená sledovanému legitimnímu cíli*“¹¹⁵ Soud zhodnotil, že zdůvodnění vlády týkající se umístění dítěte do zařízení bylo v pořádku a sledovalo ochranu zájmů dítěte. V druhé námitce však dal ESLP za pravdu stěžovateli a shledal porušení čl. 8 z důvodu nedostatečné kontroly nad zařízením ze strany soudu a z důvodu neustálého oddalování a neochoty vydat konečné rozhodnutí o styku pana T. s dcerou. Zařízení skutečně nevyvíjelo potřebnou snahu k znovuoobnovení kontaktu otce s dítětem. To odporuje jednomu ze základních východisek, které ESLP judikuje, a to požadavku dočasnosti u případů převzetí dítěte do péče určitým zařízením.¹¹⁶ Kvůli nevydání rozhodnutí o styku s dítětem neměl stěžovatel možnost účinně chránit své právo na respektování rodinného života.

5 Procesní aspekty

5.1 Řízení před soudem

Omezit či zakázat styk s dítětem lze v rámci řízení o úpravě styku dle § 466 písm. d. zákona o zvláštních řízeních soudních. Jedná se o jeden z druhů občanského soudního řízení ve věcech péče soudu o nezletilé. Je možné ho zahájit jak na návrh, tak bez návrhu. Pokud se řízení zahajuje bez návrhu, soud tak učiní poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro řízení.¹¹⁷ Pro řízení je věcně příslušný okresní soud (§3 odst. 1 ZŘS) a místně příslušným je obecný soud

---

¹¹⁴ čl. 8 odst. 2 LZPS

¹¹⁵ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Gnahoré proti Francii ze dne 19. září 2000, stížnost č. 40031/98, § 50

¹¹⁶ „*rozhodnutí o převzetí dítěte do péče je třeba v zásadě považovat za dočasné opatření, které má být ukončeno, jakmile to okolnosti umožní, a že provádění jakéhokoliv opatření musí být v souladu s konečným cílem, jímž je znovu spojit biologického rodiče s dítětem*“ – Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Couillard Maugery proti Francii ze dne 1. července 2004, stížnost č. 64796/01

¹¹⁷ § 13 odst. 1 ZŘS

nezletilého dítěte (okresní soud, v jehož obvodu má dítě bydliště).¹¹⁸ Je možno využít institut přenesení příslušnosti dle § 5 ZŘS. Ten umožňuje soudu přenést příslušnost na jiný soud, pokud se změnila okolnosti rozhodující o místní příslušnosti (např. dítě se přestěhovalo jinam) a je to v zájmu nezletilého. Soud jmenuje nezletilému opatrovníka pro řízení, běžně označovaného jako „kolizní opatrovník“. Ten je jmenován z důvodu požadavku na vyloučení rodičů ze zastupování nezletilého, jak požaduje Občanský zákoník i Evropská úmluva o výkonu práv dětí.¹¹⁹ Obvykle je jím jmenován Orgán pro sociálněprávní ochranu dětí, ale soud může zvolit i jinou fyzickou či právnickou osobu.¹²⁰ Účastníky řízení jsou navrhovatel a ti, o jejichž právech a povinnostech má být v řízení jednáno, tzn. rodiče a nezletilé dítě.¹²¹ V rámci řízení týkajících se péče o nezletilé zákon ukládá soudu speciální požadavky vyjmenované v §474 ZŘS, kterým musí soud v průběhu řízení dostát. Pro úpravu styku s dítětem jsou podstatné zejména povinnosti z odstavce prvního a třetího § 474 ZŘS. Předně musí soud vynakládat snahu, aby rodiče došli ke smírnému řešení. Za tímto účelem může být rodičům nařízena účast na mimosoudním smířčím, mediačním jednáním či na rodinné terapii, a to na dobu v délce maximálně tří měsíců. Dále by měl soud o plánovaných opatřeních informovat orgán zajišťující sociálně právní ochranu dětí, který je obeznámen se situací a zjistit jeho názor. Soud ve věci samé rozhoduje rozsudkem a měl by tak učinit co nejrychleji, zpravidla do šesti měsíců od zahájení řízení. Pokud zde budou důvody, pro které není možné lhůtu dodržet, soud musí tyto skutečnosti uvést do rozhodnutí.¹²² I pokud v řízení dojde k rozhodnutí o zákazu styku rodiče s dítětem, ústavní soud zdůrazňuje, že činnost všech zúčastněných by měla vést k tomu, aby kontakt mohl být obnoven: „*Rozhodnutí o zákazu styku tedy musí soudy spolu s orgány sociálně právní ochrany dětí využít jako prostor pro vytváření podmínek k tomu, aby styk mezi rodičem a dítětem mohl být obnoven, pro přehodnocení dosavadní strategie a volbu dalších, aktuálně vhodných opatření.*“¹²³ S tím souvisí i omezení možnosti podat mimořádný opravný prostředek dovolání z důvodu omezení rodičovské odpovědnosti: „*Ačkoliv se v případě zákazu styku jedná o faktické omezení rodičovské zodpovědnosti, z uvedeného vyplývá, že nejde o nevratný zásah do rodičovských práv, který by zakládal přípustnost dovolání z důvodu pozastavení, omezení, nebo zřazení rodičovské zodpovědnosti.*“¹²⁴ Je tedy předpokládáno, že opatření v podobě omezení či zákazu styku

¹¹⁸ § 4 odst. 2 ZŘS, § 467 odst. 1 ZŘS

¹¹⁹ § 460 OZ, čl. 9. Evropské úmluvy o výkonu práv dětí – pro Českou republiku vstoupila v platnost 1. července 2001, účel úmluvy viz její článek 1, bod 2.: „*Účelem této úmluvy je, v nejlepším zájmu dětí, podporovat jejich práva, poskytnout jim procesní práva a usnadnit jejich výkon tím, že bude zabezpečeno, aby děti, přímo nebo prostřednictvím jiných osob nebo orgánů, byly informovány o soudních řízeních, která se jich týkají, a mohly se jich účastnit.*“ – Dostupné na <https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Pravni_predpisy_-_PDF/sb021-01m.pdf>

¹²⁰ § 469 ZŘS

¹²¹ § 6 odst. 1 ZŘS

¹²² § 471 odst. 1 ZŘS, 471 odst. 2 ZŘS

¹²³ náleží Ústavního soudu ze dne 13.12. 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05

¹²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2229/2010

jsou dočasná a je nutno je podrobovat přezkoumávání, zda nedošlo ke změně poměrů odůvodňující i změnu rozhodnutí. Důležitá je u této změny relevantní doba trvání a „relativní nezměnitelnost“: „*Rozhodná existence změny poměrů je totiž založitelná nejen na přítomnosti skutečností zcela nových, nýbrž i na kvalitativní změně těch, jež již existovaly dříve. Jinak řečeno, i konkrétní, pro styk nezletilého s druhým rodičem rušivá okolnost rozdílného výkladu jeho rozsahu rodiči (a jejich reálného chování), se stane rozhodným způsobem významnou tehdy, trvá-li relevantní doba, čímž posílí jak "kvalitu" nových poměrů, tak i jejich – v subjektivních poměrech rodičů – nezměnitelnost.*“¹²⁵ Touto změnou poměrů tedy určitě není myšlena jakákoli drobná odchylka od předchozí rodinné situace. Musí se jednat o změnu, která je podstatná a důvodná, a to z hlediska respektování nejlepšího zájmu dítěte. Nelze ji tedy vymezit objektivními kritérii a požadavky (např. uplynutí určité doby), protože takovou změnou může být i určitá jednotlivá okolnost (např. přestěhování jednoho z rodičů).¹²⁶ Toto chápání změny okolností se nevyklučuje s předchozí citací z judikátu vyžadující relevantní dobu trvání a je možné to uvést na příkladu stěhování: pokud by se rodič přestěhoval pouze „na chvíli“, aby inicioval řízení z důvodu změny okolností a po dosažení svého cíle by opět pobýval více v původním bydlišti, jednalo by se sice o jednorázovou změnu, která by však neměla požadovanou „relevantní dobu trvání“. Je proto třeba i u těchto jednotlivých změn požadovat právě určitou následnou trvalost. U změn spočívajících v plynutí času, kdy se vztah dítěte s rodičem prohloubil či naopak ještě více utrpěl je delší doba trvání samozřejmostí.

Zatím bylo v práci pojednáváno jen o možnosti omezit či zakázat styk v řízení před civilními soudy. Možnost styk zakázat je však dána formou předběžného opatření i v trestním řízení¹²⁷ z důvodu rychlé ochrany dětí v případech, kdy se rodič dopustí trestného činu, a to zejména pokud se jedná o trestný čin, jehož obětí je dítě, např. trestný čin pohlavního zneužití dle § 187 odst. 1 Trestního zákoníku. Právní úprava je i odrazem požadavků z mezinárodních závazků ČR, tady konkrétně doporučením výboru ministrů Rady Evropy ohledně pomoci obětem trestných činů¹²⁸: „*Státy by měly formulovat a podporovat opatření ke zmírnění negativních dopadů trestného činu a zaručit pomoc obětem ve všech aspektech jejich rehabilitace, v komunitě, doma i na pracovišti.*“ a dále v dokumentu: „*Státy by měly zajistit, aby zvláště zranitelné oběti, buď kvůli osobním vlastnostem nebo kvůli okolnostem trestného činu, mohly využívat speciálních opatření co nejlépe přizpůsobených jejich situaci.*“¹²⁹ Opatření směřující k ochraně oběti před dalším kontaktem s obviněným je určitě správnou

¹²⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 11.6. 2013, sp. zn. III. ÚS 1345/13-1

¹²⁶ náleží Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 1677/15-1, bod 19.

¹²⁷ ŠABATOVÁ, Anna a kol. Rodina a dítě II. - IV. Úprava styku s dítětem. *Věřejný ochránce práv*, 2017, s. 21-29

¹²⁸ KRISTKOVÁ, Veronika, LANGHANSOVÁ, Hana, MATIAŠKO, Maroš. Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení. *Liga lidských práv*, 2007, s. 4-41

¹²⁹ Bod 3.1 a 3.4. z Doporučení Rec(2006)8 Výboru ministrů členským státům ohledně pomoci obětem trestných činů, Dostupné na <[https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec\(2006\)8.doc](https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec(2006)8.doc)>

možností jak naplňovat tato doporučení Rady Evropy. Dané oprávnění má předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce.¹³⁰ Jedná se konkrétně o předběžné opatření dle § 88c písm. a) trestního řádu: „*Předběžným opatřením může být obviněnému uložen zákaz styku s poškozeným, osobami jemu blízkými nebo s jinými osobami, zejména svědky.*“ Při zákazu je nepřipustné jakékoli kontaktování poškozeného, osob mu blízkých či jiných osob a vztahuje se i na veškeré elektronické formy komunikace.¹³¹ I pokud je styk zakázán, je možné pro důležité důvody v konkrétních situacích z restrikce ustoupit: „*Z důležitých důvodů se povolí setkání obviněného s poškozeným, osobou mu blízkou nebo jinou osobou. Setkání se uskuteční vždy za přítomnosti orgánu činného v trestním řízení, který v době setkání vede řízení, nebo na základě jeho pověření za přítomnosti probačního úředníka.*“¹³²

5.2 Výkon rozhodnutí

Výkon rozhodnutí o péči o nezletilé dítě je upraven v § 500 až § 510 ZŘS. Pro řízení je příslušný obecný soud nezletilého dítěte.¹³³ Pokud rodič neplní soudní rozhodnutí či soudem schválenou dohodu o úpravě styku s dítětem, soud jej vyzve, aby povinnost řádně plnil a poučí jej o možnosti výkonu rozhodnutí ukládáním pokut či odnětím dítěte. V zájmu všech, a především v zájmu nezletilého dítěte je, aby se věc obešla bez soudního nařízení výkonu rozhodnutí. Za tímto účelem může soud oslovit příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, aby působil na povinného k dobrovolnému plnění rozhodnutí nebo dohody.¹³⁴ Pokud tato snaha není úspěšná, soudu nezbývá než jednat. Je však nutné si uvědomit, že výkon rozhodnutí o úpravě styku je oblast velmi choulostivá a nelze při výkonu postupovat stejně jako např. u výkonu rozhodnutí o zaplacení určité peněžité částky. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud: „*Povinnost státních orgánů přijmout taková opatření, která umožní kontakt rodiče s dítětem, totiž není absolutní a porozumění a spolupráce všech zúčastněných osob vždy představují důležitý faktor. Státní orgány sice mají vyvíjet snahu, aby této spolupráci napomohly, ale jejich povinnost využít donucovacích prostředků nemůže být neomezená: musí brát ohled na zájmy, práva a svobody dotčených osob a zejména na nejvyšší zájem dítěte a jeho práva, která mu přiznává čl. 8 Úmluvy.*“¹³⁵ Evropský soud pro lidská práva také ve své judikatuře vybízí k velké opatrnosti, s jakou je nutno přistupovat k donucovacím prostředkům.¹³⁶ Dále uvádí, že rodič není oprávněn na základě čl. 8 Úmluvy požadovat přijetí opatření, které by poškozovalo zdraví a rozvoj dítěte.¹³⁷ Důležité je zkoumat, jestli státní orgány vynaložily veškeré úsilí a přijaly opatření, která od nich

¹³⁰ § 88m odst. 2 TŘ

¹³¹ § 88d odst. 1 TŘ

¹³² § 88d odst. 2 TŘ

¹³³ § 500 ZŘS

¹³⁴ § 501 ZŘS

¹³⁵ náleží Ústavního soudu ze dne 13.3. 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11-2

¹³⁶ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Reigado Ramos proti Portugalsku ze dne 22. listopadu 2005, stížnost č. 73229/01, § 53

¹³⁷ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Elsholz proti Německu ze dne 13. 7. 2000, stížnost č. 25735/94

bylo možno rozumně očekávat v konkrétním případě.¹³⁸ U kritéria „vhodnosti“ opatření je pak důležitá rychlost jeho provedení.¹³⁹ Nařízení výkonu rozhodnutí nemůže sloužit jako donucení ke změně postojů nezletilého, pokud kontakt s rodičem odmítá bez úmyslného ovlivňování třetími osobami. Zda k ovlivňování dochází či nikoli, by mělo vyplynout ze znaleckých posudků, případně ze zpráv odborných lékařů předložených v průběhu řízení.¹⁴⁰ Také je nutné v řízení zjišťovat, jaké důvody vedly k tomu, že se styk nerealizoval v právě v určité době: „Odvolačí soud zdůraznil, že v řízení o výkon rozhodnutí se zásada, podle níž je pro rozhodnutí rozhodující stav v době jeho vyhlášení, uplatní jen omezeně. Je totiž třeba zjistit, jaké důvody pro neuskutečnění styku tu byly v době, kdy se styky nerealizovaly. Zjištění o aktuálních důvodech pro nemožnost styku otce s nezletilým nemá v řízení o výkon rozhodnutí zásadní význam. Takové zjištění by mělo význam v řízení nalézacím, tj. v řízení o omezení rozsahu styku či zákaz styku. Soudy v řízení o nařízení výkonu rozhodnutí nepřísluší přezkoumávat věcnou správnost exekučního titulu, je povinen z úpravy práv a povinností v exekučním titulu vycházet.“¹⁴¹

Pokud jde o prostředky, které má soud k dispozici pro výkon rozhodnutí, tak kromě výše zmíněné výzvy povinnému a žádosti na orgán sociálně právní ochrany dětí, může využít ještě nařízení výkonu rozhodnutí ukládáním pokut, přijetí dalších opatření dle § 503 ZŘS či nařízení výkonu rozhodnutí odebráním dítěte dle § 504 ZŘS.¹⁴² Při výkonu rozhodnutí ukládáním pokut nesmí jednotlivá pokuta překročit částku 50 000 Kč. Pokutu lze uložit i opětovně, ale pouze pokud je to účelné.¹⁴³ Pokuta je neúčelná zejména tehdy, pokud povinný i přes svou snahu plnit povinnost nemůže: „Uložení pokuty dle ustanovení § 502 odst. 1 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, lze obecně považovat za jedno z opatření aktivně chránících právo na nerušený rodinný život. Účelem tohoto prostředku je primárně vynucení splnění povinnosti uložené povinnému soudem ve prospěch oprávněného, nikoliv sankcionování povinného za dobrovolné nesplnění povinnosti. Pokud tedy ze zjištěných okolností vyplývá, že povinný přes zjevnou a odpovídající snahu nemůže plnit povinnost stanovenou soudem, nelze považovat podmínky stanovené zákonem pro uložení pokuty za naplněné.“¹⁴⁴ Také není možné uložit pokutu povinnému rodiči za situace, kdy povinný rodič odmítne předat dítě jiné osobě než oprávněnému rodiči, pokud s tímto předem nesouhlasil.¹⁴⁵ Pokud je to účelné, může soud využít i

¹³⁸ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Nuutinen proti Finsku ze dne 27. 6. 2000, stížnost č. 32842/96

¹³⁹ rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Maire proti Portugalsku ze dne 26. 6. 2003, stížnost č. 48206/99

¹⁴⁰ náleží Ústavního soudu ze dne 13. 3. 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11-2, bod 30

¹⁴¹ bod 20, tamtéž

¹⁴² NEVRKLA, Luboš. *Výkon rozhodnutí o péči o nezletilé děti ukládáním pokut* [online]. epravo.cz, 3.5. 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vykon-rozhodnuti-o-peci-o-nezletile-deti-ukladanim-pokut-101334.html>>

¹⁴³ § 502 ZŘS

¹⁴⁴ náleží Ústavního soudu ze dne 19.4. 2016, sp. zn. II. ÚS 3489/15-1

¹⁴⁵ „právo osobního styku je ve srovnání s ostatními právy a povinnostmi vyplývajícími z rodičovské zodpovědnosti právem nepřenosným, neboť styk se musí vykonávat osobně. I když předání, resp. převzetí nezletilého dítěte jinou (pověřenou, resp. zmocněnou) osobou je pouze organizační změnou, nikoli výkonem práva styku, pokud matka s takovou změnou

další opatření uvedená v § 503 ZŘS. Mezi ně patří: 1) nařízení první schůzky s mediátorem v rozsahu 3 hodin, 2) stanovení plánu navykacího režimu, 3) uložení povinnosti osobám, mezi kterými má být styk realizován, 4) styk vykonávat pod dohledem orgánu sociálně právní ochrany dětí, 5) nařídit povinné setkání s poskytovatelem odborné pomoci, zejména odborníkem v oboru pedopsychologie. Pokud nebude povinnost plněna ani po uložení pokuty či po uložení jiného opatření dle § 503, případně pokud je už po zahájení řízení zřejmé, že tento postup nepovede ke splnění povinností, soud nařídí výkon rozhodnutí odnětím dítěte dle § 504 ZŘS. Tento způsob výkonu rozhodnutí je možný pouze ve výjimečných případech.

---

nesouhlasila a takováto možnost převzetí nezletilého A. od matky není výslovně uvedena ve vykonávaném rozhodnutí (exekučním titulu) pak nelze matku ukládáním pokut podle § 502 z. ř. s. donutit, aby takový změněný postup otce respektovala. Obdobné závěry však platí i v případě odchýlení se od úpravy styku s nezletilým A. matkou.“ – Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 3346/17-1

Závěr

Cílem diplomové práce byla analýza právního institutu omezení a zákazu osobního styku mezi rodičem a dítětem v České republice s důrazem na dotčená práva rodiče a dítěte (zejména na zásadu nejlepšího zájmu dítěte) a s přihlédnutím k judikatuře Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva.

V první kapitole byla rozebrána právní úprava institutu omezení a zákazu styku v České republice a na základě příslušné judikatury zde bylo zhodnoceno, za jakých okolností a z jakých důvodů je možné k tomuto kroku přistoupit. Autorce práce se jeví problematické, že zákonodárce do Občanského zákoníku vložil pouze právo na přímý styk mezi rodičem a dítětem a zcela opomněl možnost nepřímého styku. Přitom Evropská úmluva o styku s dětmi, z jejíž definice styku mezi rodičem a dítětem je možno vycházet, s variantou nepřímého kontaktu pracuje. Autorka se domnívá, že pokud by byla možnost nepřímého styku upravena přímo v OZ, soudy by tuto variantu více využívaly, což by bylo záhodno zejména v případech problematických vztahů mezi rodiči a dětmi.

Druhá kapitola se zabývá vybranými dotčenými právy dítěte. Autorka dospěla k závěru, že je v českém právním prostředí právo dítěte na styk s rodičem často bráno i jako jeho povinnost. Za její „nedodržení“ je nepřímo sankcionováno např. umístěním do neutrálního výchovného prostředí či přes pokuty ukládané druhému rodiči. Je zde nutné vyzdvihnout roli Ústavního soudu, který působí v mnoha případech jako korektiv, ale není od něj možné očekávat, že zasáhne ve všech případech. Dále je zde rozebrána zásada nejlepšího zájmu dítěte. Autorka zde uzavírá, že zákonná možnost styk omezit či zakázat je projev snahy zákonodárce o naplňování zásady nejlepšího zájmu dítěte. Je to právě z toho důvodu, že ne vždy je v nejlepším zájmu dítěte se stýkat s rodičem a je nutné v těchto případech použít korektiv omezení či zákazu. V podkapitole věnující se participačním právům dítěte je mj. analyzován postoj Ústavního soudu v průběhu let a kladně je hodnocen zejména posun k většímu respektu přání dítěte. Na druhou stranu je v mnoha případech v České republice stále patrný přetrvávající „paternalistický“ přístup projevující se zlehčováním názorů a přání dítěte s odůvodněním, že soudy a rodiče ví lépe než

samotné dítě, co je pro něj dobré, přičemž často se bere ohled spíše na zájmy jiných osob než samotného dítěte.

V třetí kapitole je stručný rozbor souvisejících práv rodiče. Je shrnuto, že při jakémkoli omezení styku rodiče s dítětem (tím spíše při zákazu) dochází k zásahu do práv rodiče, ale ne každý zásah lze brát rovnou jako porušení daného základního práva, což je podloženo i judikaturou ÚS. Autorka zdůrazňuje, že rodiče by měli při protestech vytýkat konkrétní pochybení soudů, a ne pouze argumentovat obecným tvrzením, že došlo k zásahu do jejich práv.

V kapitole věnující se judikatuře Evropského soudu pro lidská práva jsou analyzována východiska, kterými se soud při rozhodování dané problematiky řídí. Důležité je zejména následující: skutečnost, že právo na respektování rodinného života zahrnuje i pozitivní povinnost státu a nutnost přezkumu, zda důvody, které vedly k vydání sporného opatření či rozhodnutí vnitrostátním orgánem jsou relevantní a dostatečně závažné, aby ospravedlnily „nezbytný zásah v demokratické společnosti. Závěrečná kapitola práci doplnila o základní procesní aspekty týkající se samotného řízení o omezení či zákazu styku a následného výkonu rozhodnutí.

V průběhu psaní diplomové práce jsem čerpala z odborné literatury, a to z monografií, komentářů zabývajících se rodinným právem a odborných periodik. Důležitým zdrojem byla také rozhodnutí Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

ŠMÍD, Ondřej, DEMJANOVÁ, Radka a kol. *Povinnosti a práva rodičů ke dětem*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. 232 s.

HURDÍK, Jan. *Institucionální pilíře soukromého práva v dynamice vývoje společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 120 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta, WESTPHÁLOVÁ, Lenka, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a kol. *Rodičovská odpovědnost*. 1. vydání. Praha: Leges, 2017. 352 s.

RADVANOVÁ, Senta a kol. *Rodina a dítě v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. 213 s.

ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní a evropské kontrolní mechanismy v oblasti lidských práv*. 3. doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 186 s.

Komentáře

SVOBODA, Karel. § 100 [[Postup soudu po podání žaloby]]. In: SVOBODA, Karel, SMOLÍK, Petr, LEVÝ, Jiří, ŠÍNOVÁ, Renáta. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 417.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, WESTPHALOVÁ, Lenka. § 867 [Zjištění názoru nezletilého dítěte]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 852.

Odborné časopisy

KUTNAROVÁ, Karolína. Právo rodiče stýkat se s dítětem 1). *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, roč. 5, č. 2, s. 139-147

ROGALEWICZOVÁ, Romana. Povinnost rodičů dohodnout se ve věcech péče o nezletilé dítě jako součást rodičovské odpovědnosti. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, roč. 5, č.2, s. 149–161

ŠABATOVÁ, Anna a kol. Rodina a dítě II. - IV. Úprava styku s dítětem. *Věřejný ochránce práv*, 2017, s. 21-29

VESELÁ, Renata. Vznik Československé republiky a novelizace rodinného práva. *Acta Universitatis Brunensis Iuridica*, č. 337, s.533-542

KOVÁŘOVÁ, Daniela. Co je a co není v zájmu dětí. *Rodinné listy*, 2013, roč. 2, č. 5, s. 8-10

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. O právech a povinnostech v rodinném právu. *Acta Iuridica Olomucensia*, 2015, roč. 5, č.3, s. 31–39.

KRISTKOVÁ, Veronika, LANGHANSOVÁ, Hana, MATIAŠKO, Maroš. Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení. *Liga lidských práv*, 2007, s. 4-41

Sborníky

BRUNCKO, Stanislav. Kde se v zákoně skrývá biologický nebo sociální rodič? In: ŠMÍD, Ondřej (ed.), WESTPHÁLOVÁ, Lenka (ed). *Dny práva 2012 – Days of Law 2012*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 1252-1265, 14 s.

Právní předpisy

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

Úmluva o právech dítěte (sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb.)

Úmluva o styku s dětmi (sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 91/2005 Sb.)

Úmluva o výkonu práv dětí (sdělení Ministerstva zahraničních věcí ČR č. 54/2001 Sb.)

Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Základní listiny práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Sdělení č. 209/1992 federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 120/1976 ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES ze dne 29. dubna 2004 o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, Úř. věst. L 158, 29.4.2004

Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině, ve znění zákona č. 401/2012 účinném ke dni 1.1. 2013

Zákon č. 946/1811 ř. z., obecný zákoník občanský, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1.1.1925

Zákon č. 265/1949 Sb., Zákon o právu rodinném, ve znění zákona č. 86/1949 Sb., účinném ke dni 1.1. 1950

Zákon č. 94/1963 Sb., ve znění zákona č. 86/1949 Sb. účinném ke dni 1.1. 1950

Zákon č. 320/1919 Sb. Národního shromáždění, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství ve znění zákona účinném ke dni 13.6. 1919

Deklarace práv dítěte vyhlášená Valným shromážděním OSN v New Yorku dne 20. 11 1959

Judikatura

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Güveç proti Turecku ze dne 20. ledna 2009, stížnost č. 70337/01

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva T. proti České republice ze dne 17. července 2014, stížnost č. 19315/11, bod 107

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Olsson proti Švédsku (č. 2) ze dne 27. listopadu 1992, stížnost č. 13441/87

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Koudelka proti České republice ze dne 20. července 2006, stížnost č. 1633/05

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Drenk proti České republice ze dne 4. září 2014, stížnost č. 1071/12

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Kacper Nowakowski proti Polsku ze dne 10. ledna 2017, stížnost č. 32407/13

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Voleský proti České republice ze dne 29. června 2004, stížnost č. 63267/00, § 102

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Kříž proti České republice ze dne 9. ledna 2007, stížnost č. 26634/03, bod 74

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Gnahoré proti Francii ze dne 19. září 2000, stížnost č. 40031/98, § 50

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Couillard Maugery proti Francii ze dne 1. července 2004, stížnost č. 64796/01

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Reigado Ramos proti Portugalsku ze dne 22. listopadu 2005, stížnost č. 73229/01

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Elsholz proti Německu ze dne 13. 7. 2000, stížnost č. 25735/94

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Nuutinen proti Finsku ze dne 27. 6. 2000, stížnost č. 32842/96

Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva Maire proti Portugalsku ze dne 26. 6. 2003, stížnost č. 48206/99

Nález Ústavního soudu ze dne 21.11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 1921/17

Nález Ústavního soudu ze dne 15.3. 2016, sp. zn. III. ÚS 2298/15

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. II. ÚS 1677/15

Nález Ústavního soudu ze dne 26.7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1079/17

Nález Ústavního soudu ze dne 26.7. 2016, sp. zn. I.ÚS 153/16

Nález Ústavního soudu ze dne 26. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 2482/13
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14
Nález Ústavního soudu ze dne 13.12. 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05
Nález Ústavního soudu ze dne 3.5. 2016, sp. zn. III. ÚS 391/16
Nález Ústavního soudu ze dne 7.10. 2009, sp. zn. III. ÚS 1750/09
Nález Ústavního soudu ze dne 13.7. 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10
Nález Ústavního soudu ze dne 26.7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1079/17
Nález Ústavního soudu ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 1506/13
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 351/17
Nález Ústavního soud ze dne 20.12. 2017, sp. zn. I. ÚS 3296/17
Nález Ústavního soudu ze dne 8.8. 2017, sp. zn. II. ÚS 22/17
Nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. II. ÚS 2866/17
Nález Ústavního soudu ze dne 10.5. 2006, sp. zn. IV. ÚS 288/04
Nález Ústavního soudu ze dne 13.12. 2006, sp. zn. III. ÚS 438/05
Nález Ústavního soudu ze dne 13.3. 2012, sp. zn. II. ÚS 3765/11
Nález Ústavního soudu ze dne 11.6. 2013, sp. zn. III. ÚS 1345/13
Nález Ústavního soudu ze dne 19.4. 2016, sp. zn. II. ÚS 3489/15
Nález Ústavní soudu ze dne 2.2. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06
Nález Ústavního soudu ze dne 13.10. 2015, sp. zn. III. ÚS 3462/14
Nález Ústavního soudu ze dne 20.2. 2007, sp. zn. II. ÚS 568/06
Usnesení Ústavního soudu ze dne 7. 11. 2017, sp. zn. IV. ÚS 3346/17
Usnesení Ústavního soudu ze dne 5.4. 2007, sp. zn. I. ÚS 348/06
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2229/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2013, sp. zn.: 30 Cdo 1376/2012
Usnesení Krajského soudu v Ostravě – pobočka Olomouc ze dne 29. 9. 2009, sp. zn. Co 426/2009
Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka Liberec ze dne 11.6.2012, sp. zn. 73 Co 286/2012

Internetové zdroje

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Pohyb obyvatelstva – rok 2017*. [online]. czso.cz, 21.3. 2018[cit 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2017>>.
Konsolidovaná verze důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.
Důvodová zpráva k zákonu č. 320/1919 Sb. Národního shromáždění, kterým se mění ustanovení občanského práva o obřadnostech smlouvy manželské, o rozluce a o překážkách manželství, část: O rozlučitelnosti manželství, dostupné na: <<http://spcp.prf.cuni.cz/lex/320-19.htm#duvod>>

Senát PČR: Úmluva o styku s dětmi. Návrh usnesení [cit. 17.2.2019]. Dostupné na <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/webNahled?id_doc=21813&id_var=19159>.

VÍTKOVÁ RULÍKOVÁ, Klára. *Metodické doporučení MPSV č. 11/2009 při účasti orgánů sociálně-právní ochrany dětí u rodičovského styku*, [cit. 17.2.2019]. Dostupné na <https://www.mpsv.cz/files/clanky/8424/Metodicke_doporuceni_MPSV_c-11.pdf>.

Kancelář veřejného ochránce práv, [cit. 17.2.2019]. Dostupné na <<https://www.ochrance.cz/stiznosti-na-urady/chcete-si-stezovat/zivotni-situace/uprava-styku-obou-rodicu-s-ditetem-spory-mezi-rodici-pri-jeho-uskutecnovani/>>.

Zpráva o výsledku šetření ve věci podnětu R. C. ze dne 30. srpna 2007, sp. zn. 3453/2007/VOP/KP, Dostupné na

<<https://docplayer.cz/15895885-Zprava-o-vysledku-setreni-ve-veci-podnetu-r-c.html>>.

Výbor OSN pro práva dítěte vydal komentář k nejlepšímu zájmu dítěte [online]. 6.6. 2013 [cit. 17. 2. 2019]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/cz/ppov/r/p/aktuality/vybor-osn-pro-prava-ditete-vydal-komentar-k-nejlepsimu-zajmu-ditete-107820/>>.

Tabulka stresových situací dle M. Stoppardové, Dostupné na <<https://www.nadacesirius.cz/>>.

HOFSCHNEIDEROVÁ, Anna. *O konceptu participačních práv dítěte ve světle několika vybraných odmítavých usnesení Ústavního soudu* [online]. epravo.cz, 11.9. 2017 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/o-konceptu-participacnich-prav-ditete-ve-svetle-nekolika-vybranych-odmitavych-usneseni-ustavniho-soudu-106302.html?mail>>.

Convention on the Rights of the Child [online]. ohchr.org, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>>.

Slovník cizích slov, Dostupné na <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/bledat?cizi_slovo=formulovat&typ_bledani=prefix>.

Všeobecný komentář č. 12 [online]. vláda. cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.vlada.cz/assets/ppov/r/p/vybody/pro-prava-ditete/Preklady-dokumentu-OSN.pdf>>.

KORNEL, Martin. *Právo rodiče na styk s dítětem*. [online]. is.muni.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://is.muni.cz/th/t181h/DP_1.1.pdf>.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv. [online]. echr.coe.int, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf>.

Rada Evropy. [online]. nsz.cz, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<http://www.nsz.cz/index.php/cs/mezinarodni-spoluprace/83>>.

The ECHR and the Czech Republic, facts and figures. [online]. echr. coe. int, [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <https://www.echr.coe.int/Documents/Facts_Figures_Czech_ENG.pdf>.

Evropská úmluva o výkonu práv dětí – Dostupné na <https://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/Pravni_predpisy_-_PDF/sb021-01m.pdf>.

Doporučení Rec(2006)8 Výboru ministrů členským státům ohledně pomoci obětem trestných činů, Dostupné na <[https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec\(2006\)8.doc](https://www.bkb.cz/files/uploaded/UserFiles/File/Rec(2006)8.doc)>.

NEVRKLA, Luboš. *Výkon rozhodnutí o péči o nezletilé děti ukládáním pokut* [online]. epravo.cz, 3.5. 2016 [cit. 17. února 2019]. Dostupné na <<https://www.epravo.cz/top/clanky/vykon-rozhodnuti-o-peci-o-nezletile-deti-ukladanim-pokut-101334.html>>.

Geneva declaration of the rights of the child. Dostupné na <<http://www.un-documents.net/gdrc1924.htm>>.

DOUŠOVÁ, Jana. *Komentář k NOZ: § 18 – Osoby*. [online]. pravni prostor.cz, 16.9. 2014 [cit. 24. února 2019]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/rekodifikace/komentar-k-noz-18-osoby>>-

TOMEŠOVÁ, Jana. *Omezení a zákaz osobního styku rodiče s nezletilým dítětem, část I*. [online]. pravni prostor.cz, 2.8. 2017 [cit. 25. února 2019]. Dostupné na <<https://www.pravni prostor.cz/clanky/obcanske-pravo/omezeni-a-zakaz-osobniho-styku-rodice-s-nezletilym-ditetem>>.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá omezením a zákazem osobního styku mezi rodičem a dítětem a jejich právy dotčenými těmito zásahy. Práce je členěna na pět samostatných kapitol dále se dělicích na jednotlivé podkapitoly. V první kapitole jsou vymezeny základní pojmy stěžejní pro práci. Dále je zde vymezen institut styku mezi rodičem a dítětem, jeho historický vývoj, současná právní úprava v České republice a možnosti soudu styk upravit, omezit či zakázat. Ve druhé kapitole jsou rozebrána práva dítěte, kterých se omezení či zákaz styku dotýká. Je zde pojednáno o právu dítěte na styk s oběma rodiči, zásadě nejlepšího zájmu dítěte a jeho participačních právech. Ve třetí kapitole je pojednáno o vybraných právech rodiče souvisejících s omezením a zákazem styku mezi ním a jeho dítětem. Čtvrtá kapitola analyzuje rozhodovací praxi Evropského soudu pro lidská práva, a to jak v obecné rovině, tak na konkrétních případech týkajících se zejména čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. A konečně pátá kapitola se zabývá samotným řízením o omezení či zákazu styku před soudem a možnostmi výkonu rozhodnutí. Rozhodnutím Ústavního soudu týkající se dané problematiky není věnována samostatná kapitola, ale všechny kapitoly jsou doplněny o analýzu jeho judikaturu a závěry z ní plynoucí.

Cílem práce je analýza institutu omezení a zákazu osobního styku mezi rodičem a dítětem v České republice s důrazem na dotčená práva rodiče a dítěte (zejména na zásadu nejlepšího zájmu dítěte) a s přihlédnutím k judikatuře Ústavního soudu a Evropského soudu pro lidská práva

Abstract

This Diploma thesis deals with limitation and prohibition of personal contact between parent and child and their concerned rights because of these interferences. The thesis is segmented into five chapters which are further divided into subchapters. The first chapter defines the basic concepts that are fundamental to the work. Furthermore the institute of parental and child contact is defined here, its historical development, the current legislation in the Czech Republic, and the possibilities of the court to regulate, restrict or prohibit. The second chapter discusses the rights of the child affected by restrictions or prohibition of contact. It deals with the right of the child to interact with both parents, the principle of best interests of the child and his / her rights to participate. The third chapter deals with selected parental rights related to the restriction and prohibition of contact between him and his child. The fourth chapter analyzes the decision-making practice of the European Court of Human Rights, both in general terms and in specific cases concerning in particular Article 8 of the European Convention on Human Rights. Finally, the fifth chapter discusses the court proceedings regarded to limitation or prohibition of contact between parent and child and enforcement options of the court decision. The decision-making of the Constitutional Court of Czech Republic on the given issue is not devoted to a separate chapter, but all the chapters are supplemented by an analysis of its case law and the conclusions drawn from it.

The aim of the thesis is to analyze the institute of limitation and prohibition of personal contact between parent and child in the Czech Republic, with emphasis on parent and child rights concerned (especially on the principle of best interest of the child) and taking into account the case law of the Constitutional Court of Czech Republic and the European Court of Human Rights.

Klíčová slova

Nezletilé dítě

Rodič

Nejlepší zájem dítěte

Participační práva dítěte

Právní úprava institutu styku

Omezení styku

Zákaz styku

Soudní úprava styku

Právo rodiče na styk s dítětem

Rozhodování Evropského soudu pro lidská práva

Key words

Minor child

Parent

The best interest of the child

Children's participation rights

Legislation of the institute of contact

Limitation of contact

Prohibition of contact

Legal regulation of contact

Right of the parent to personal contact with the child

Decision-making of the European Court of Human Rights

